

Ergoterapeuters uppfattningar om möjligheter att främja arbetsförmåga hos arbetslösa unga

Mandi Petrell

Mikaela Sundman

Examensarbete
Utbildningsprogrammet i ergoterapi
2017

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	
Författare:	Mandi Petrell & Mikaela Sundman
Arbetets namn:	Ergoterapeuters uppfattningar om möjligheter att främja arbetsförmåga hos unga arbetslösa
Handledare (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Uppdragsgivare:	PAD- Positive Attitude Development
<p>Syftet med detta arbete är att utreda ergoterapeuters uppfattningar om yrkeskårens möjligheter att främja arbetsförmågan hos unga arbetslösa med mental ohälsa. Unga arbetslösa är en stor samhällsgrupp och ett ständigt återkommande ämne i samhällsdebatten. Forskning indikerar att det finns ett samband mellan arbetslöshet och mental ohälsa, och att det ena kan leda till det andra. Arbetslöshet påverkar arbetsförmåga och anställbarhet, och kan leda till aktivitetsorättvisa. Ergoterapeuter torde besitta kunskapen för att stöda unga arbetslösa, men möter inte målgruppen före funktionsnedsättningar redan uppstått. Som examensarbetets referensram fungerade Model of Human Occupation, genom vilken arbetsförmåga granskas och härleds till aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens. Examensarbetet är en empirisk kvalitativ studie med induktiv ansats. Sex (6) ergoterapeuter deltog i en semistrukturerad temaintervju. En materialbaserad innehållsanalys användes för att frambringa fem (5) centrala teman. Ergoterapeuterna beskrev hur man kan stöda aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens genom att kartlägga och ställa upp mål, genom att möjliggöra grupp tillhörighet, att utveckla färdigheter genom aktivitet, förstärka brukarens känsla av egenmakt och genom att samarbeta för att utveckla nya tjänster. Ergoterapeutens möjligheter att arbeta med unga arbetslösa och vikten av att förebygga förlust av arbetsförmåga redan i skolåldern poängterades. Examensarbetet innehåller rekommendationer för praxis och förslag på arenor där ergoterapeuters medverkan kunde ökas. Rekommendationerna berör skolmiljö, ungdomsarbete, arbetslöshet och omformning av befintliga tjänster.</p>	
Nyckelord:	Ergoterapi, ungdomsarbetslöshet, arbetslöshet, mental ohälsa, arbetsförmåga, aktivitetsidentitet, aktivitetskompetens, tidigt ingripande
Sidantal:	41
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational Therapy
Identification number:	
Author:	Mandi Petrell & Mikaela Sundman
Title:	Occupational therapists' perceptions of their possibilities to support young unemployed persons' working capacity.
Supervisor (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Commissioned by:	PAD- Positive Attitude Development
<p>The aim of this thesis is to examine how occupational therapists view their possibilities to support young unemployed persons' ability to work. Youth unemployment is widespread and a recurring topic in social debate. Research indicates that there is a relationship between unemployment and mental illnesses, and that one can be the cause of the other. Unemployment affects a person's employability, their ability to work, and can lead to occupational injustice. Occupational therapists are perceived to have the competence to support unemployed youth, but these two do not meet until the functional disorder has already occurred. The Model of Human Occupation is used as a frame of reference, through which the ability to work is viewed and derived to occupational identity and occupational competence. The thesis is an empirical, qualitative study with an inductive approach. Six (6) occupational therapists participated in semi-structured thematic interviews. The data was analysed using a material-based content analysis, which resulted in five (5) main themes. The occupational therapists that were interviewed described how the occupational identity and occupational competence of young unemployed people could be supported through assessment and evaluation, through enabling their sense of solidarity, developing their skills through occupations, through empowerment and through co-operation in order to develop new services. The possibilities for occupational therapists to work with unemployed youth was underlined, as was the importance of early intervention through the educational system. The study includes implications and recommendations for practices and fields where occupational therapy involvement could be increased. The recommendations involve examples about the educational system, youth work, unemployment services and recompositing of existing services.</p>	
Keywords:	Occupational therapy, youth unemployment, unemployment, working capacity, occupational identity, occupational competence, early intervention
Number of pages:	41
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Toimintaterapia
Tunnistenumero:	
Tekijä:	Mandi Petrell & Mikaela Sundman
Työn nimi:	Toimintaterapeuttien näkemyksiä mahdollisuuksista tukea nuorten työttömien työkykyä
Työn ohjaaja (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Toimeksiantaja:	PAD- Positive attitude development
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää toimintaterapeuttien näkemyksiä mahdollisuuksistaan edistää mielenterveysongelmaisten työttömien nuorten työkykyä. Yhteiskuntatasolla nuoret työttömät muodostavat suuren ryhmän ja aihe nousee toistuvasti esiin yhteiskuntakeskusteluissa. Tutkimus osoittaa, että työttömyyden ja mielenterveysongelmien välillä on yhteys, joista toinen voi johtaa toiseen. Työttömyys voi vaikuttaa yksilön työkykyyn ja työllistettävyyteen sekä johtaa toiminnalliseen epäoikeudenmukaisuuteen. Toimintaterapeuteilla lienee ammattitaitoa nuorten työttömien ennaltaehkäisevään tukemiseen, mutta toimintaterapeutit eivät kuitenkaan kohtaa kohderyhmää ennen kuin toimintahäiriöt ovat jo muodostuneet.</p> <p>Työn viitekehystenä toimi inhimillisen toiminnan malli jonka kautta työkykyä tarkastellaan, ja josta toiminnallinen pätevyys ja toimintakyky nousivat käsitteinä ohjaamaan työn suuntaa. Opinnäytetyön empiirinen osio toteutettiin laadullisen tutkimuksen keinoin, työssä käytettiin induktiivista lähestymistapaa. Kuusi (6) toimintaterapeuttia osallistuivat puolistrukturoituun teemahaastatteluun. Viisi (5) keskeistä teemaa nousi esille aineistolähtöisessä sisällön analyysissä. Toimintaterapeutit kuvailivat kuinka toiminnallista identiteettiä ja toiminnallista pätevyyttä voidaan tukea perusteellisen kartoittamisen ja tavoitteen asettamisen kautta, mahdollistamalla yhteenkuuluvuuden tunnetta, edistämällä taitoja toiminnan avulla ja vahvistamalla nuoren voimaantumisen kokemusta sekä moniammatillisen yhteistyön kautta uusia palveluja kehittämällä.</p> <p>Toimintaterapeuttien mukaan nuorten työttömien työkyvyn alentumisen ehkäisemiseksi tarvitaan ennaltaehkäiseviä interventioita jo koulumaailmassa. Opinnäytetyö sisältää käytännön suosituksia sekä ehdotuksia osa-alueista joissa toimintaterapeutin vaikuttavuutta voisi lisätä. Suositukset koskevat kouluympäristöä, nuorisotyötä, työttömyyttä ja olemassa olevien palveluiden kehittämistä.</p>	
Avainsanat:	Toimintaterapia, nuorisotyöttömyys, työttömyys, mielenterveysongelmat, työkyky, toiminnallinen identiteetti, toiminnallinen pätevyys, ennaltaehkäisy
Sivumäärä:	41
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	Inledning.....	1
2	Bakgrund	2
2.1	Den mentala hälsans inverkan på välbefinnandet.....	2
2.2	Ungdom	3
2.3	Arbete och arbetsförmåga	4
2.4	Faktorer som påverkar ungas arbetsförmåga och anställbarhet	5
2.5	Risker vid arbetslöshet och mental ohälsa	6
2.6	Ergoterapeutens arbetsinsatser och mentalvården i Finland	7
3	Tidigare forskning	8
3.1	Litteratursökning	8
3.2	Arbetslöshet och mental ohälsa möter samhällsattityder	9
3.3	Interventioner som stöd för arbetsökande.....	10
4	Teoretisk referensram	11
4.1	Arbetslöshetens inverkan på rollbildning	12
4.2	Aktivitetsidentitet & aktivitetskompetens.....	12
4.3	Miljöns inverkan på personen	13
5	Syfte och frågeställningar	14
6	Metod.....	14
6.1	Urval	15
6.2	Insamling av material	16
6.3	Analys av intervjumaterialet	16
7	Arbetets resultatredovisning	18
7.1	Att kartlägga och ställa upp mål	18
7.2	Att möjliggöra grupptillhörighet.....	19
7.3	Att utveckla färdigheter genom aktivitet	20
7.4	Att förstärka klientens upplevelse av egenmakt	22
7.5	Att samarbeta för att utveckla nya tjänster	23
8	Resultatdiskussion	25
9	Metoddiskussion och kritisk granskning.....	30

9.1	Urval	30
9.2	Insamling av material	31
9.3	Intervjuanalys.....	32
9.4	Arbetets trovärdighet, tillförlitlighet och generaliserbarhet	33
10	Etisk reflektion.....	34
11	Rekommendationer för praxis	35
12	Vidare forskning.....	37
	Källor	38
	Bilagor.....	42

TABELLER

Tabell 6.1	Tabell över innehållsanalys.....	17
------------	----------------------------------	----

FIGURER

Figur 10.1	Rekommendationer för praxis.....	36
------------	----------------------------------	----

1 INLEDNING

Arbetslösa unga är en ständigt växande grupp i vårt samhälle och ungdomsarbetslöshet förknippas med många riskfaktorer (Evans-Lacko et al. 2013, s.3 ff, Friedl et al. 2007, s.551 f, Newton Scanlan et al. 2011, s.116 ff). Ergoterapeuter kan tänkas ha potentialen och kunskapen att stöda denna befolkningsgrupp (Newton Scanlan et al. s.118). Både ergoterapeuter och andra professionella kan ha nytta av ergoterapeuters uppfattningar om hur arbetslösa unga kunde stödas för att upprätthålla arbets- och funktionsförmåga. Resultaten från detta arbete kunde nyttjas av ergoterapeuter i arbetet med unga arbetslösa med eller i risk för mental ohälsa, såväl som av andra professionella som har med dessa ungdomar att göra. Resultaten kan stöda valet av ergoterapeutiska interventioner för enskilda klienter samt användningen av ergoterapi i större utsträckning inom målgruppen. Ergoterapeutens yrkesområde omfattar i detta sammanhang inte endast vård och rehabilitering, utan eventuellt andra arenor där unga arbetslösa finns, t.ex. kommuners sociala service, arbetsbyrå mm. Arbetet kan användas inom social- och hälsovården för att redogöra på vilka sätt ergoterapeuter kan stöda unga arbetslösa med mental ohälsa.

Uppdragsgivare för detta arbete är Positive Attitude Development (PAD), ett projekt som pågår 2015–2017 som ett samarbete mellan Arcada och Tallinn University. Målgruppen för projektet är unga i åldern 18–29 år och syftet är att öka möjligheterna för unga med mental ohälsa på arbetsmarknaden samt motverka marginalisering och stigmatisering genom ökad kunskap och förståelse om mental ohälsa i samhället. Ett av målen för projektet är att utveckla färdigheterna hos professionella inom mentalvården. (Arcada 2016)

På grund av de stora arbetslöshetssiffrorna och risken för marginalisering som unga utan arbete eller utbildning löper, strävar arbets- och näringsministeriet till att förverkliga Ungdomsgarantin. Ungdomsgarantin är ett program som har som mål att unga skall ha en rehabiliterings-, arbets- eller studieplats. Arbetsgruppen för ungdomsgarantin jobbar för ett multiprofessionellt samarbete för att öka ungdomars självständighet och sysselsättningsgrad. Främst är det kommunerna och deras anställda som ansvarar för

förverkligandet av programmet på en lokal nivå, t.ex. genom uppsökande ungdomsarbete. (Ungdomsgaranti 2016a, Ungdomsgaranti 2016 b)

2 BAKGRUND

Utgående från uppdragsgivarens mål och de åtgärder ungdomsgarantin strävar till att genomföra har vi valt att undersöka ergoterapins möjligheter i samband med ungdomsarbetslöshet. Först behöver vi definiera och reflektera över vad mental hälsa och arbete innebär för målgruppen. Även ergoterapeutens roll inom mentalvården öppnas upp och arbetsförmåga som begrepp lyfts fram, eftersom man bör stöda ungas möjligheter och förmåga till arbete även om det i skrivande stund finns en stor brist på arbetsplatser i samhället. Begreppet aktivitetsrättvisa förklaras och används för att redogöra för de risker målgruppen löper samt miljöfaktorers inflytande.

2.1 Den mentala hälsans inverkan på välbefinnandet

Mental hälsa som begrepp innebär enligt WHO (2014) att man känner till sin potential och känner att man behärskar sitt liv även när man stöter på utmaningar. Mental hälsa innebär också en känsla av att kunna vara till nytta i samhället och ha en produktiv roll i sitt liv. WHO (2014) definierar hälsan på följande sätt:

"Hälsa är ett totalt tillstånd av fysisk, mental och socialt välbefinnande och inte enbart avsaknad av funktionshinder eller sjukdom".

Vid upplevelse av god mental hälsa har man lättare att klara av olika ändringar i sitt liv samt att fatta beslut som man känner att man kan stå för. Om man upplever mental ohälsa kan det bli utmanande att ta hand om sina relationer samt visa empati och känslor för andra. Man kan kanske inte uttrycka sig på det sättet som man önskar och att ta ansvar i t.ex. arbetslivet eller sociala situationer kan bli en stor utmaning. Mental eller psykisk ohälsa leder ofta till nedsatt självkänsla vilket kan vidare leda till att man känner att man inte behärskar sitt liv på samma sätt som andra. Man speglar sig själv mot sin omgivning och om samhällets krav är större än ens egna handlingskompetenser kan det minska på mentala välbefinnandet. (Blair et al. 2008 s.19)

Till mental ohälsa hör beroendesjukdomar, ångest- och paniksyndrom, fobier inklusive social fobi, affektiva sjukdomar så som depression och bipolär sjukdom, tvångs- syndrom, personlighetsstörningar, ätstörningar och psykoser. Dessa har en direkt inverkan på personers bl.a. personens beteende och kognitiva funktioner, men påverkar också indirekt individens motivation, självförtroende och sociala relationer. (Mieli 2016)

Enligt forskning känner personer med mental ohälsa ofta att de är utestängda från sina sociala relationer och samhället. Man upplever ofta stigmatisering, d.v.s. diskriminering på grund av negativa uppfattningar eller stereotyper, vilket påverkar personens självkänsla negativt. Då man lider av mental ohälsa upplever man ofta att man inte behövs, man får inte positiv feedback för den man är eller den position man har i samhället. Ifall man är arbetslös och lider av mental ohälsa kan det vara svårt att upprätthålla sina dagliga rutiner. Mental ohälsa kan lätt bli en ond cirkel där man mistar de delar i livet som vanligtvis skapar mening och stöder välbefinnande, vilket förvärrar situationen. (Argenzell et al. 2012 s.52 ff)

2.2 Ungdom

En persons ungdom är en period som karaktäriseras av förändring. Ungdomen innebär en övergång från barndom till vuxenlivet och kan vara väldigt omtumlande, eftersom man upplever ett omfattande ombyte av roller och sociala förhållanden. Man söker sin plats i samhället. Unga experimenterar ofta med olika roller och prövar sina gränser, vilket formar identiteten och de egna värderingarna. Speciellt den sociala miljön spelar en stor roll i övergången till vuxenlivet, och den unga personens vän- och bekantskapskrets får ett större inflytande. (Dunderfelt 2011 s.84 ff, Kielhofner 2008 s.131 f)

En ung person tvingas ta mera ansvar och i ungdomen ökar också arbetets inflytande på en persons liv, även om starten på arbetslivet kan ske mycket sent eller tidigt på grund av många faktorer. Man utforskar kanske olika yrken i jakt på något som känns eget, och lär sig att ta ansvar för sin egen ekonomi samt strävar till oberoende och självständighet. Det är under ungdomstiden som man på allvar börjar inse hur man kan påverka sitt eget liv med sina val och sitt eget ansvarstagande. (Dunderfelt 2011 s. 85 f, Kielhofner 2008 s. 132)

2.3 Arbete och arbetsförmåga

Arbete är ett komplext begrepp och hur arbete definieras kan variera från en individ till en annan. Oftast anser man att arbete är något man får betalt för och som man utför regelbundet med en viss struktur eller under en viss tid på dygnet. Arbete är dock mera en bara en inkomstkälla. Arbete innefattar en stor variation olika aktiviteter som utförs i vårt samhälle och har en social betydelse för både individen och andra runt hen. Vad som räknas som arbete beror också på vad personen upplever som sina viloaktiviteter; för någon kan aktiviteten läsa vara en viloaktivitet och för en annan kan det vara arbete. Arbete påverkar våra liv genom inkomst, tidsstruktur, social status och sociala relationer. Arbetslöshet som ofta leder till fattigdom kan bli ett funktionshinder i och med att vardagsstruktur, social status och relationer påverkas. Arbetsplatsen är ett ställe var människorna kan skapa sociala relationer och interagera regelbundet med andra. Människan identifierar sig själv delvis genom sitt arbete vilket tyder på att arbete har en stor roll i människans liv. (Yuill & McMillan 2003 s.143 ff)

Kielhofner (2008 s.5) beskriver arbete som antingen betalt eller obetalt arbete som skapar en service eller produkt för andra; detta kan handla om inläring, att ta hand om andra, planering, informationsbyte, göra nytta, arrangemang. Arbetet kan ha många olika former men gemensamt blir att personen anser sig utföra en produktiv aktivitet.

Arbetet fyller olika värddimensioner beroende hur man förhåller sig till sitt arbete. Detta värddimensioner är t.ex. konkreta värdet, självbelönande värdet och det sociosymboliska värdet. Det sociosymboliska värdet handlar om personliga, kulturella och universiella värden som påverkar personens känsla av tillhörighet i samhället. (Erlandsson & Persson 2014 s.39-44)

Man kan arbeta av olika skäl, kanske det konkreta värdet är att tjäna pengar eller att undvika en negativ följd av att bli fattig. Att ha ett arbete har ett sociosymboliskt värde genom att människorna identifierar sig genom olika aktiviteter och speglar sig i andras ögon, man kommunicerar på ett icke-verbalt sätt genom det man gör. Arbetslösheten

kan uppfattas som avvikelse från kulturella normer och som arbetslös kanske man inte längre tillhör de sociala grupperna man tidigare hört till. Individens aktivitetsidentitet påverkas genom det man gör och därför blir det viktigt att tänka på hurdana positiva roller personen har i samhället trots att hen inte är anställd. Många aktiviteter som har ett personligt, kulturellt eller universellt värde kan bli icke-nåbara på grund av arbetslöshet och fattigdom. Detta kan t.ex. vara att ordna födelsedagskalas åt sina barn eller gå ut och äta med sina vänner. Självbelönande värde kan man nå i aktiviteten om aktiviteten ger en direkt njutning i stunden. (Erlandsson & Persson 2014 s.39-44)

Vid arbetslöshet måste man vara uppmärksam av att den omedelbara njutningen kanske kommer från aktiviteter som rubbar aktivitetsbalansen och hälsan (dygnsrytmen, matvanor, alkoholmissbruk) vilket kan leda till att arbetsförmågan blir försämrad. Att hjälpa klienten att hitta självbelönande aktiviteter som främjar hälsa och välbefinnande kan bli en viktig uppgift för ergoterapeuten.

2.4 Faktorer som påverkar ungas arbetsförmåga och anställbarhet

För att kunna arbeta måste man ha arbetsförmåga. Arbetsförmågan innebär att man har kognitiva, emotionella, sociala och fysiska färdigheter för ett arbete (Söderback 2009 s.376). Nordenfelt (2009 s.221-225) delar arbetsförmåga i olika kompetensområden: teknisk kompetens, allmän kompetens och personlig kompetens. Den tekniska kompetensen innebär "*uppövad fysisk och mental förmåga*", "*teoretisk kunskap inklusive problemlösningsförmåga*", "*praktisk kunskap inklusive problemlösningsförmåga*" och "*skicklighet*" (Nordenfelt 2009 s.224). För att kunna arbeta måste man ha färdigheter inom sitt yrkesområde och kunna arbeta i ändrande omständigheter. Man behöver också klara av att lösa förekommande problem i oväntade situationer. Om man har varit länge arbetslös kan man ha teoretisk kunskap om sitt yrke, men ha brist av skickligheten i själva arbetet. Då kan man ha svårt att utföra sitt arbete fast man teoretiskt vet vad som borde göras. (Nordenfelt 2009 s.221-225)

Den allmänna kompetensen innebär "*Strategisk förmåga, dvs. förmåga att planera sitt arbete på ett rimligt sätt, anpassningsförmåga, beslutsförmåga, kommunikativ förmåga,*

samarbetsförmåga, förmåga att assimilera ny kunskap, uthållighet" (Nordenfelt 2009 s.225). Som arbetstagare förväntas man kunna anpassa sig i nya situationer och ta i sig ny kunskap och information. Kielhofner (2008 s.138) beskriver kompetens som förmågan att etablera ny kunskap för att hantera förändringar, vilket i korthet motsvarar de färdigheter Nordenfelt beskriver.

Personliga kompetensen handlar om att personen har *"Empati inklusive förmåga att etablera djupa personliga kontakter, förmåga att stödja och trösta andra människor, etisk kompetens inklusive kunskap om andra människors rättigheter"* (Nordenfelt 2009 s.224).

Som arbetsgivare vill man oftast anställa en person som har goda sociala färdigheter. Då kan man vara orolig över att en person som varit långtidsarbetslös inte har alla dessa egenskaper och därför kan arbetssökaren ses som en person med arbetsförmåga men inte som en anställbar person. Arbetsförmåga och anställbarhet ses som skilda begrepp och bör beaktas som sådana. Om man mist sin arbetsförmåga har man en stor risk för att ses som oanställbar på arbetsmarknaden trots att arbetsförmågan är återställd. Speciellt under lågkonjunkturer kan det vara utmanande att komma tillbaka till arbetslivet om man varit sjukskriven från sitt gamla arbete eller har en begränsad arbetsförmåga. (Mélén 2009 s.231 ff)

Nordenfelts (2009 s.224) definition av kompetens och arbetsförmåga beskriver egentligen kognitiva, process- samt sociala förmågor som behövs även i andra sammanhang (Kielhofner 2008 s.68). Man kan anta att genom att stöda och utveckla dessa förmågor kan man även öka unga arbetslösas arbetsförmåga. Bristen på arbetsplatser och de attityder som råder på arbetsmarknaden begränsar också individers anställbarhet, i vilket fall det handlar om miljöfaktorer.

2.5 Risker vid arbetslöshet och mental ohälsa

Då man t.ex. på grund av låg inkomst inte har möjligheter till vissa aktiviteter som man upplever meningsfulla kan det leda till en känsla av marginalisering och utanförskap. Utanförskap talar man om då omgivningens attityder inte tillåter personens deltagande,

medan marginalisering handlar om att man inte har förutsättningar till delaktighet i meningsfulla aktiviteter. Att inte ha ett arbete kan upplevas som ett funktionshinder som leder till aktivitetsdeprivation, d.v.s. att man har väldigt lite olika aktiviteter i sin vardag i och med att aktivitetsrepertoaren- mängden aktiviteter- krymper. Möjligheten till autonomi finns inte heller då man är beroende av andras uppfattningar om anställbarhet (Melén 2009 s.235 f, Freidl et al. 2007 s.552). Då personen upplever att förhållandet mellan olika typer av aktiviteter i vardagen är ofördelaktigt talar man om aktivitetsobalans. Speciellt aktiviteter som har ett sociosymboliskt värde på samhällsnivå kan bli utanför målgruppens vardag (Erlandsson & Persson 2014 s.40 ff). Om en person upplever utanförskap på grund av samhällsattityder, marginalisering, d.v.s. att man går miste om möjligheter till delaktighet, deprivation eller aktivitetsobalans, kan vi konstatera att det råder aktivitetsorättvisa. (Nilsson & Townsend 2010 s.58) Aktivitetsrättvisa handlar däremot om att alla människor i samhället oberoende kön, etnicitet, samhällsklass, funktionsvariation etc. kan känna sig inkluderade i samhället och ha möjligheter att engagera sig i meningsfulla aktiviteter, och är något ergoterapeuter strävar efter att uppnå.

Arbetslösa och personer med mental ohälsa löper en stor risk för att bli utsatta för marginalisering, aktivitetsdeprivation, aktivitetsobalans och/ eller utanförskap i samhället. Detta kan leda till aktivitetsorättvisa genom att de sociala kontakterna och antalet aktiviteter man engagerar sig i minskar och dagsrytmen rubbas. Även oro över den personliga ekonomin och ställningen i samhället kan leda till att upplevelsen av välbefinnande blir lidande. (Björklund et 2014 s.79 ff, Freidl et al. 2007 s.552)

2.6 Ergoterapeutens arbetsinsatser och mentalvården i Finland

Ergoterapeuter jobbar för att främja mental hälsa på individnivå genom att utveckla personens förmågor och färdigheter genom olika *interventioner* eller åtgärder som stöder t.ex. klientens självförtroende, sociala relationer eller utförandekapacitet. Ergoterapeuten kan också hjälpa sina klienter med att strukturera sin dagsrytm och öva koncentration och självreglering (Nuorten Ystävät 2016). Ergoterapeuten använder aktivitet som medel för att uppnå dessa mål med grundtanken att människor är aktiva varelser och utvecklas genom aktivitet. På samhällsnivå strävar ergoterapeuten till att öka möjligheter till delaktighet och inklusion och bygga nätverk, t.ex. att påverka attityder och för-

domar genom att öka synligheten för vissa målgrupper och öka människors kunskap och förståelse om funktionsnedsättningar. Ergoterapeuter kan också påverka politiska strukturer genom att medvetandegöra och göra initiativ för att förbättra utsatta samhällsgruppers möjligheter till delaktighet. (Blair et al 2008 s. 24 f)

I Finland ansvarar kommunerna för mentalvårdstjänsterna. Tjänsterna erbjuds främst som primär- och specialsjukvård. Stödinsatser för rehabilitering ordnas dessutom av arbetskraft- och skolmyndigheterna samt andra organisationer och samfund t.ex FPA. Insatserna sker genom "*psykiatrisk öppenvård, sjukhusrehabilitering, yrkesinriktad rehabilitering och boenderehabilitering*" (Karlsson & Wahlbeck 2010 s. 27). Ergoterapeuter jobbar inom mentalvården tillsammans med olika läkare, psykiatriker, sjukskötare, närvårdare och socialarbetare. Yrkesinriktad rehabilitering, som är den främsta rehabiliteringsformen för personer i arbetsför ålder, sker genom t.ex. rehabiliterande arbetsverksamhet, arbetsprövningar och utbildning. (Karlsson & Wahlbeck 2010 s.24-29)

3 TIDIGARE FORSKNING

Som grund för examensarbetet gjordes en sökning av artiklar som skulle belysa hur arbetslöshet påverkar den mentala hälsan. Sedan söktes även artiklar som skulle förklara vilka aspekter som begränsar unga arbetslösa samt vilka åtgärder det finns för ergoterapeuter att hjälpa målgruppen unga arbetslösa.

3.1 Litteratursökning

Litteratursökningen gjordes via databaser tillgängliga för Arcadas studerande: EBSCO Academic Search Elite, PubMed, Sage och SweMed. Också manuell sökning användes med hjälp av Google Scholar och databaserna som nämndes, och en artikel är hämtad rakt ur tidsskriften American Journal of Occupational Therapy. Statistik över ungdomsarbetslöshet söktes med Google. Sökord som användes var youth, young people, youth unemployment, unemployed och unemployment, long-term unemployment, mental health, mental illness, stigma, attitudes, perceptions, barriers, occupational therapy och

occupational therapy interventions. Sökorden användes i olika kombinationer och med trunkering för att få relevanta träffar.

Artiklarna som valdes behandlade unga eller vuxna med mental ohälsa och/eller arbetslöshet, men exkluderade artiklar som beskrev problematik och interventioner i samband med somatiska funktionsvariationer och minderåriga eller ålderstigna personer, samt artiklar som beskrev eller redogjorde för bedömningsinstrument. Dessutom valde vi artiklar som var relevanta i vår västerländska kulturkontext. Endast artiklar från och med år 2006, som var granskade (peer-reviewed) och kunde öppnas i fulltext användes.

3.2 Arbetslöshet och mental ohälsa möter samhällsattityder

Arbetslösheten är en stor utmaning just nu och ungefär vart femte ung vuxen är arbetslös (OECD 2016). Arbetslöshet kan leda till nedsatt livskvalitet, fattigdom och psykisk ohälsa och dess effekter kan vara långvariga (Strandh et al. 2015 s. 5–7). Under en lågkonjunktur ökar långvarig arbetslöshet och därmed vidare marginalisering av personer med mental ohälsa. Arbetsgivare undviker att anställa personer som varit arbetsförmögna eller arbetslösa en längre tid, eftersom de upplever att de behöver vara speciellt uppmärksamma vad gäller produktivitet och effektivitet när det ekonomiska läget är utmanande. Man vill vara säkert på den anställdes arbetsförmåga och därför anställer man hellre personer som nyligen blivit arbetslösa (Melén 2009 s. 234). Stigmatisering och negativa attityder leder till att arbetsgivare också är ovilliga att anställa personer med mental ohälsa. (Evans-Lacko et al. 2013 s.3 ff, Harris et al. 2014 s.70 f)

Speciellt mindre företag vill vara försiktiga och försäkra sig om att den anställda är fullt arbetsförmögen (Biggs et al. 2010 s.512). Däremot är arbetsförmedlingen mer positivt inställd till personer med psykisk ohälsa och strävar till att rekommendera dem till arbetsgivare, men arbetsgivarna ser inte dessa personer som gynnsamma och trygga arbetstagare (Biggs et al. 2010 s.513). Det finns en risk att man som arbetslös kommer in i en ond cirkel av arbetslöshet, mental ohälsa och fattigdom och till och med destruktivt beteende (Björklund et al. 2014 s.80–81). Tillsammans påverkar samhällsattityder och den pågående lågkonjunkturen ungas möjligheter att få anställning. (Evans-Lacko et al. 2013, s.3 ff, Harris et al. 2014, s.70 f)

Unga arbetslösa, med eller utan psykisk ohälsa, löper risk att lida av aktivitetsobalans, aktivitetsdeprivation, utanförskap och marginalisering. Unga arbetslösa män beskriver i en intervjustudie hur man som arbetslös sakta tappar greppet om vardagens struktur och sociala relationer. Skam, känslan av utanförskap och oron över det ekonomiska läget och framtiden skuggar tillvaron. (Björklund et al. 2014 s.79 ff)

Personer som upplever mental ohälsa vill se sig själva som uppskattade och produktiva medlemmar i samhället (Björklund et al. 2014 s.79). Ergoterapeutens uppgift är att stöda personer i anpassningsprocessen och bör därmed vara uppmärksam för sina egna attityder och hur de påverkar klientgruppen. (Gewurtz & Kirsh 2007 s.101 ff)

3.3 Interventioner som stöd för arbetssökande

I en preliminär litteratursökning över stödåtgärder för unga arbetslösa eller personer med mental ohälsa framkommer att ergoterapeuter genom sin specifika yrkeskunskap kan tänkas ha potentialen att stöda unga i upprätthållandet av arbets- och funktionsförmågan samt känslan av kompetens (Argentzell et al. 2012 s.55 ff). Ergoterapeuten kan också hjälpa unga arbetslösa att hitta en balans mellan produktiva roller och viloaktiviteter. (Newton Scanlan et al. 2011 s.116-119)

Arbesman & Logsdon har gjort en översikt av interventioner som används för att hjälpa arbetslösa vuxna att återfå en produktiv roll. Ett vedertaget, effektivt tillvägagångssätt är "stödd arbetsverksamhet" (supported employment). Andra stödformer som gett goda resultat var speciellt utarbetade utbildningsprogram med individuellt stöd och stödd arbetsverksamhet i kombination med kognitiv eller social träning. Interventioner som fokuserar på träningen av ADL- färdigheter har också gett positiva resultat. En kombination av arbetsverksamhet och träning av kognitiva eller sociala färdigheter har visat sig effektiva, ger klienter bättre möjligheter till delaktighet i arbetsmiljöer och är därför att rekommendera. Det blir alltså viktigt för ergoterapeuter som arbetar med dessa klienter att samarbeta med arbetsplatserna som erbjuder stödd arbetsverksamhet eller arbetsprövningar. (Arbesman & Logsdon 2011 s.241 ff)

Unga arbetslösa tillhör inte automatiskt ergoterapeutens klientel utom i de fall då individen redan lider av mental ohälsa eller någon annan funktionsnedsättning, men vi anser att ergoterapi i förebyggande syfte kunde motverka marginalisering och därmed spara samhällsresurser. De Vries och Schene argumenterar för användningen av ergoterapi i kombination med andra insatser och menar att det även är kostnadseffektivt, även om också det samarbete och den intervention de beskriver är riktad till klienter med diagnostiserad depression (Schene et al. 2007 s.357-358, Söderback 2009 s.375-381).

En nederländsk undersökning lyfter fram kognitiva färdigheter i samband med arbetsökning, och forskningsresultaten tyder på att dessa färdigheter stöder arbetssökning och underlättar anställning. Kognition omfattar i detta sammanhang attityder och färdigheter samt arbetsökningsbeteende, så som beslutsamhet och avsikt att söka arbete, tron på att flitig arbetssökning ger resultat, upplevelsen av social press i att hitta ett arbete och tro på de egna möjligheterna att få anställning genom aktivt sökande. Det handlar alltså om personens uppfattning om sina möjligheter och förmågor. Personer som hade dessa kognitiva färdigheter hade två gånger så stor möjlighet att hitta anställning och det korrelerade också med god självupplevd hälsa, också i de fall då de undersökta personerna inte fått anställning under uppföljningen på i genomsnitt 23 månader. Speciellt stor betydelse hade de kognitiva färdigheterna för unga respondenter. Därför blir det viktigt att stärka arbetssökande personers uppfattningar av sina egna möjligheter genom effektivt arbetssökande. (Carlier et al. 2014 s.671, 675 ff)

4 TEORETISK REFERENSRAM

Som referensram valdes **A Model of Human Occupation**, MoHO (Kielhofner 2008). Modellen hjälper i att klargöra hur arbetslöshet påverkar personers identitet, anpassningsförmåga och aktivitetsutförande. Modellen förklarar också hur politiska, kulturella och sociala förhållanden påverkar de arbetslösa och samhället runtom dem.

4.1 Arbetslöshetens inverkan på rollbildning

Människor antar roller för att hantera ansvar, plikter, sociala förhållanden och värderingar samt klargör personens förhållande till omvärlden och andra personer. En persons roller kan omfatta t.ex. rollen inom familjen eller vänskapskretsen och yrkesrollen. Dessa roller internaliseras, d.v.s. de antas som en del av ens identitet och bidrar till upplevelsen av mening i aktiviteter. Man handlar för att upprätthålla och utveckla sina roller, för att ge uttryck för de värderingar och attityder som tillhör dem. Frånvaro av roller leder till saknad mening och struktur i vardagen. (Kielhofner 2008 s. 16, 60 & 63 f)

Arbetslöshet och de former av aktivitetsorättvisa som följer innebär att en del internaliserade roller ifrågasätts eller försvinner. Speciellt bidrar förlusten av yrkesrollen eller den produktiva rollen till personens upplevelse av sin ställning i samhället och i förhållande till personer runt hen. Även om det är frågan om externa faktorer som innebär en förlust av anställning, krävs en insats för att åter etablera en roll som aktiv samhällsmedlem som har något att bidra med. I detta sammanhang blir det centralt att minnas att arbete inte alltid betyder förvärvsarbete utan även andra sätt att sträva framåt och göra nytta (Kielhofner 2008 s.5). Samhällets attityder påverkar också rollbildandet, och man kan anta mindre positiva eller till och med destruktiva roller som leder till att personen själv och andra sänker sina krav och förväntningar. (Kielhofner 2008 s.60-64)

4.2 Aktivitetsidentitet & aktivitetskompetens

Aktivitetsidentiteten definieras som det intresse och den mening man upplever i aktiviteter, upplevelsen av kapacitet och effektivitet i aktiviteter och de roller, rutiner och vanor man antar, i förhållande till omgivningen (Kielhofner 2008 s.106). I MoHO beskrivs aktivitetskompetens som verkställandet av aktivitetsidentiteten i olika sammanhang (Kielhofner 2008 s.138). Det innefattar uppfyllandet av de roller man identifierar, upprätthållandet av rutiner, ansvarstagande och engagemang i aktiviteter som ger en känsla av skicklighet och uppnåelse. Kompetens i aktiviteter ger personer en upplevelse av kontroll över den egna situationen och de egna förmågorna samt utvecklingen av dem, och bidrar till upplevelsen av livstillfredsställelse. Adaptation sker då man som svar på

ändrade omständigheter eller krav med hjälp av sin aktivitetskompetens omformar identiteten. (Kielhofner 2008 s.106 f)

Målgruppen i detta arbete är unga vuxna, som befinner sig i en övergång till det självständiga vuxenlivet. Arbete har en central roll i detta livsskede och mycket av identitetsutvecklingen i tidig vuxenålder anknyter starkt till arbete och det yrke man eventuellt har valt. Frånvaro från arbetslivet och de oklara roller som följer påverkar personens känsla av kompetens och identitet och därmed förmågan att adaptera. Unga vuxna har förväntningar av livet som allt mer självständig, ett liv som i stor utsträckning går att påverka genom egna val och eget handlande, och när dessa förväntningar visar sig slå fel upplevs en kris. En del unga arbetslösa har kanske redan ett yrke som bidragit starkt till identitetsutvecklingen, och när det inte finns möjligheter att engagera sig i dessa viktiga aktiviteter krävs att man kan utveckla sin kompetens och justera sin identitet för att kunna adaptera och hitta en ny riktning och sätt att utvecklas. (Kielhofner 2008 s.108, 132 ff)

4.3 Miljöns inverkan på personen

Miljön omfattar den sociala, institutionella och fysiska omgivningen där människor agerar, politisk och ekonomisk kontext och möjligheter som finns för aktiviteter (Kielhofner 2008 s.86). Miljön påverkar kulturen, som är antaganden, värderingar och normer som människor i vissa grupper i samhället delar. Samhällets värderingar speglar sig i den fysiska miljön och tjänster vi erbjuder för olika målgrupper. Hur unga arbetslösa ser sin egen kompetens och sitt värde som medlem i den kulturella omgivningen de befinner sig i, påverkar hur de upplever tillhörighet i samhället. Om målgruppen upplever att samhället ser ner på deras kompetens genom att t.ex ge repetitiva och meningslösa aktiviteter bara för att ha någon produktiv aktivitet att erbjuda, kan det leda till bristfällig mening och försämrade självkänsla. Samhällets syn på produktivitet påverkar också individens värderingar och på så sätt personens upplevelse av sin ställning i samhället. (Kielhofner 2008 s.95–97)

Unga arbetslösas möjligheter till olika tjänster blir begränsade av olika skäl. Begränsning kan ske genom att man inte längre är berättigad till olika stöd på grund av en viss

ålder, längd av arbetslöshet eller hälsofaktorer. Om man lider av mental ohälsa kan det kännas utmanande att delta i stora stödgrupper eller andra tillfällen som strävar t.ex. till att upprätthålla arbetsförmågan från samhällets synpunkt. (Kielhofner 2008 s.95–97)

"Dessutom är det viktigt att känna till att kultur är internaliserad av människor. Personers värderingar, känsla av kompetens, intressen, och internaliserade roller och vanor är alla reflektioner av personens tillhörighet till en specifik kultur. Kultur inverkar inte endast omgivningen utan också hur individen är benägen att vara i interaktion med omgivningen." (Kielhofner 2008 s.96)

Politiska förutsättningar för aktivitetsrättvisa är att erbjuda alla i samhället tjänster som behövs för en fungerande vardag och möjligheter för autonomi. Enligt Kielhofner (2008 s.96 f) är möjlighet till arbete också en politisk förutsättning för ett fungerande samhälle. Samhället kan alltså stöda eller förhindra individens förutsättningar att utveckla sin arbetsförmåga.

5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Vårt syfte är att utreda ergoterapeuters uppfattningar om yrkeskårens möjligheter att främja arbetsförmågan hos unga arbetslösa med mental ohälsa

Forskningsfrågor:

- På vilka sätt anser ergoterapeuter att man kunde främja utvecklingen av aktivitetsidentiteten hos unga arbetslösa?
- På vilka sätt anser ergoterapeuter att man kunde främja utvecklingen av aktivitetskompetens hos unga arbetslösa?

6 METOD

Genomförandet av detta arbete utgick ifrån den i bakgrunden samlade kunskapen och genom att höra yrkesverksamma ergoterapeuters tankar och erfarenheter om arbetssätt som kunde stöda unga arbetslösas arbetsförmåga genom att främja aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens. Speciellt önskvärda var realistiska, användbara och genomförbara interventioner som kan hjälpa professionella att hantera det aktuella samhällspro-

blemet. Undersökningen genomfördes i form av en kvalitativ intervju. Som stöd för utförandet användes Kvaales & Brinkmanns (2014 s.144 f) modell för sju stadier i intervjustudier. En hållbar och genomskådlig forskningsetik har varit grund för alla beslut under hela arbetsprocessen (Forskningsetiska delegationen 2012).

6.1 Urval

Kontakten till ergoterapeuterna initierades genom inlägg på Facebook (bilaga 4) och Ergoterapiförbundets kontaktlista TOInet, där arbetets bakgrund och syfte presenterades och intresserade uppmuntrades att kontakta skribenterna. Ergoterapeuterna blev även uppmuntrade att vidarebefordra informationsbrevet till kolleger som kunde vara intresserade att delta i undersökningen. Sökningen resulterade i 6 informanter, som inom ramen för detta arbete är det ett realistiskt antal (Kvale & Brinkmann 2014 s.154).

Informanterna kan ge ett informerat samtycke endast om de fått tillräcklig information om undersökningens motiv och syfte samt hur intervjumaterialet kommer att behandlas (Tietoarkisto 2016). Ett informationsbrev (bilaga 2) skickades till de som anmälde om intresse att delta i undersökningen. I informationsbrevet framkom det centrala vad gäller forskningens syfte, genomförande av intervjuerna och hantering av materialet, tidtabell för intervjuerna och skribenternas kontaktuppgifter.

En ergoterapeut meddelade om intresse att delta inom utsatt tid, varpå anmälningstiden förlängdes samt möjligheten att delta i intervjuer utökades genom möjligheten att delta via Skype. På så sätt ökade även den geografiska spridningen av deltagarna. Slutligen anmälde sju informanter sitt intresse för intervjun via Facebook och TOInet, och en ergoterapeut som fått information via e-post. En ergoterapeut drog tillbaka sitt deltagande på grund av tidsbrist och en svarade inte på infobrev och förfrågningar. Slutligen intervjuades sex informanter under februari månad. Samtliga informanter gav sitt skriftliga samtycke (bilaga 3) till intervjuerna.

6.2 Insamling av material

Materialet samlades in genom semistrukturerade intervjuer. Informanterna fick information om studiens syfte och teman för intervjufrågorna före intervjutillfället. Intervjuguiden (bilaga 1) som fungerade som bas för intervjuerna skapades utgående från Kvale & Brinkmanns (2014 s.172-180) rekommendationer och innehöll tematiserade, direkta frågor. Vid behov ställdes följdfrågor. Före den egentliga undersökningen gjordes en pilotintervju för att kontrollera intervjufrågornas begriplighet.

Intervjuerna utfördes så att den ena skribenten ledde diskussionen medan den andra observerade intervjun och gjorde små anteckningar med tanke på följdfrågor, ifall det fanns ett behov för detta. Intervjuerna delades jämnt mellan skribenterna på så sätt att båda ledde diskussionen tre gånger och observerade tre. Samtliga intervjuer bandades. Informanterna gav sitt samtycke (bilaga 2) före diktafonen sattes på och intervjun började. Informanterna blev sedan introducerade till intervjuens uppbyggnad; introduktionsfrågor, egentliga frågorna och konkluderade frågorna samt skribenternas roller under intervjun. Det insamlade materialet transkriberades före analysering. Intervjuerna resulterade i ca 220 minuter material och 82 sidor utskrifter.

Materialet sparades och kopierades i mappar både på hårddisken och i molntjänster, på ett logiskt sätt för att försäkra att inget glöms bort eller raderas omedvetet. Efter att examensarbete godkändes raderades all intervjudata. (Tietoarkisto 2015)

6.3 Analys av intervjumaterialet

Intervjumaterialet analyserades enligt Tuomi & Sarajärvis (2013 s.108ff) anvisningar för materialbaserad innehållsanalys. Intervjuutskriften lästes av båda skribenterna och enheter som svarade på undersökningens syfte och forskningsfrågor urskildes. Enheter bestod av en mening, en del av en mening eller meningshelheter som blev relevanta i förhållande till forskningsfrågorna. Enheter kodades sedan, eftersom många av dem var långa och innehöll också för analysen irrelevant information, fyllnadsord och exempel. I den kodade formen behölls det innehåll som svarade på forskningsfrågorna. Samtidigt översattes de finskspråkiga enheterna till svenskspråkiga koder. Dessa enheter

sammanfördes sedan i kategorier med liknande innehåll och kategorierna gavs namn som beskrev innehållet. Därefter sammanfattades kategorierna ytterligare till teman och resultaten redovisades och belystes med citat. Exempel på processen kan skådas i tabell 6.1. En tabell över alla kodade meningsenheter och kategorier finns att skåda i Bilaga 5.

Utskrift	Kod	Kategori	Tema
..Mut se tulee just se niiku toiminnan aikana, et ku ottaa semmosii toimintoja missä sä niinku näät mahdollisimman laajalti sit niinku toiminnan sitä, niitä taitoja ja kykyjä, siis et mitä kaikkee siellä on ja mitä siel ei oo, tai missä on ne puutteet, niin sitä kautta tulee se arviointi.	Bedömning av funktionsförmåga i aktivitet.	Observation	Kartläggning och målsättning
Men sen med någon annan har det varit sen att öva på dygnsrytmen att hur hålla tider att komma till mottagningen och att träna helt ADL matlagning och...	Konkret träning av rutiner och ADL	Tidsanvändning	Att utveckla färdigheter genom aktivitet

Tabell 6.1 Analys av intervjumaterialet

7 ARBETETS RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel presenteras de centrala fynden i undersökningen. Ur intervjumaterialet framträdde fem övergripande teman: *kartläggning och målsättning, att möjliggöra grupptillhörighet, att utveckla färdigheter genom aktivitet, att förstärka brukarens känsla av egenmakt och att samarbeta för att utveckla nya tjänster*. En tabell över meningsenheter, kategorier och teman finns att beskåda i bilagorna.

7.1 Att kartlägga och ställa upp mål

Samtliga informanter betonade vikten på en grundlig kartläggning av klienten för att kunna **bedöma personen som helhet**. Att göra en bedömning av klientens omgivning samt personliga egenskaper och motivation, betonades viktig för att få en helhetsbild av klientens situation. Genom **observation** i aktivitet kunde ergoterapeuterna få fram saker som inte framkommer i intervjuer. Ergoterapeuterna kunde också kartlägga klientens helhetssituation genom att diskutera levnadsvanor, rutiner och social omgivning. Vikten av att ställa upp mål tillsammans med klienten var ett återkommande ämne, samt vikten av att gradera målsättningarna så att de blir nåbara. I klientcentrerat arbete bör man formulera både kortsiktiga och långsiktiga mål för att möjliggöra klienten en känsla av att lyckas. För att kunna medvetandegöra för klienten hans egen situation behövde ergoterapeuterna ha en bred uppfattning om klientens bakgrund samt nuvarande livssituation.

Sanoisin että sen (asiakkaalle merkityksellisten asioiden) esille saaminen vaatii ihmissuhdetyötä, se vaatii haastattelua... usein tietysti mielellään käytän toimintoja. Toimintojen äärellä ihmiset rauhoittuu ja he pystyvät paljon paremmin tuottamaan sitä tekstiä kun ei tarvitse keskittyä katsomiseen, eikä niin sanotusti pelätä sitä minun katsetta, vaan he voivat touhuta sitä jotain siinä samalla. Olen siinä rinnalla ja haastattelen samalla ja sitten voidaan toki havainnoida ihan sitä konkreettista toimintaa, jolloin voidaan sit aina palata ihan myös siihen konkretiaan. Esimerkiksi että huomaan että sulla on siinä jotakin motorista, onko sulla kipeä käsi?

Kartläggningen över orsakerna varför klienten inte är i arbetslivet ansågs viktigt samt hur klienten tenderar att reagera i olika situationer.

Että miksi tämä ihminen aina ajautuu tämmöisiin ristiriitoihin tai miksi hän aina kokee ettei häntä arvosteta [...] lähdetään hoitamaan ja terapiomaan sieltä kautta (ja sitten) lähtee purkautumaan aikaan se toinenkin pää.

Två av ergoterapeuterna nämde COPM, Canadian Occupational Performance Measure, som ett bra redskap när det gäller att ta reda på aktuella utmaningar, värderingar och motivation. En tredje ergoterapeut menade att COPM är för individcentrerat för att ge en tillförlitlig helhetsbild av klientens livvsituation i vår kulturkontext.

Ergoterapeuterna beskrev hur de strävar till att få en uppfattning av klientens bakgrund och orsakerna till deras nuvarande tillstånd. Detta inkluderar en **bedömning av omgivningen**. Kulturens inflytande på funktionsförmåga i förhållande till bedömningen beskrivs av en ergoterapeut: "*myös se ihmisten monikulttuuriuden kunnioittaminen ja se sensitiivisyys, mitä sieltä kulttuurista voi tulla, niitä semmoisia esteitä tai voimavaroja, niitä pitäis myös ottaa huomioon*". Den sociala omgivningens inflytande på motivationen lyftes också fram:

Kyllä minä ajattelen silleen että toimintaterapeutina jotenkin tarkastettaisiin nämä elämän eri osa-alueet [...] paitsi nämä arjen rutiinit niin myös sitten se että onko hänellä niitä ihmissuhteita, onko hän niihin tyytyväinen vai elelekö hän jossain sellaisessa porukassa, jengissä joka ei pätkääkään sitten tue sitä työllistymistä.

7.2 Att möjliggöra grupptillhörighet

Att erbjuda meningsfulla aktiviteter för arbetslösa ansågs som ett bra sätt att upprätthålla arbetsförmågan. Ergoterapeuterna ansåg att för att upprätthålla sin arbetsförmåga, borde arbetslösa ha **saker att göra och ett ställe att gå till där man kan träffa andra människor**. "*Sun pitää jossain ihmisten ilmoilla olla ja päivässä on hyvä olla jotain mielekästä, sellaista mikä tukee sitä minäkuvaa ja itsetuntoa.*" Grupper och **gruppverksamheter** togs upp många gånger under intervjuerna och ergoterapeuterna såg grupperna som en välfungerande rehabiliteringsform för att öva upp de kompetenser som har med arbetsförmåga att göra. Exempel som t.ex. verkstäder där man lär sig skriva och uppdatera sina CV:n, träning på olika delar av arbetssökning t.ex. telefonsamtal och arbetsintervjuer, och övning av sociala färdigheter nämndes flera gånger. En informant ansåg att sociala färdigheter alltid bör övas i grupper. Att ha något att göra och komma bort hemifrån för att motverka utanförskap och aktivitetsdeprivation ansågs viktigt.

...jos on vaikeuksia olla ryhmätilanteissa tai jos on vaikka taustalla sellaista sosiaalisten tilanteiden pelkoa tai on jotain diagnoosiakin, et siellä voi turvallisessa pienessä ryhmässä ja ympäristössä lähteä harjoittelemaan (sosiaalisia taitoja)...

Grupper användes också för att öva upp eller upprätthålla rutiner, vardagsstruktur och tidsanvändning, som skulle stöda anställbarheten. Själva verksamheten i en grupp kan ha en produktiv karaktär, som också stöder deltagarnas rollbildning.

7.3 Att utveckla färdigheter genom aktivitet

Alla informanterna betonade vikten av att få öva på olika produktiva aktiviteter i någon form, olika verkstäder och arbetsinriktade övningar ansågs vara bra för att öva upp sina kompetenser enligt förmågan. Ergoterapeuterna skulle gärna samarbeta med organisationer inom tredje sektorn för att ge klienterna tillgång till stödda arbetsplatser/praktiker. En av informanterna kom fram med att multiprofessionellt samarbete vid **övning av sociala färdigheter** kan vara till nytta, psykologer, socionomer och socialarbetare har en bra kunskap av träning av sociala färdigheter.

Kreativa aktiviteter som främjar personens känsla av välbefinnande och självförverkligande ansågs vara ett bra sätt att skapa mening vid arbetslöshet. Genom **konkreta övningar** och aktiviteter kan man öva upp sin arbetskompetens; drama, rollspel, ADL-aktiviteter, tankekartor samt "plus och minus listor" användes av informanterna. För att stöda själva **arbetssökningsprocessen** ansåg några ergoterapeuter att konkret hjälp med ansökningarna var till nytta i arbetssökningsprocessen för arbetslösa.

Befintliga metoder och program togs fram av informanterna, SCIT- tillägsutbildningen rekommenderades i fall man jobbar med träning av sociala färdigheter med personer med schizofreni, och CRT, Cognitive Remediation Therapy för att stöda kognitiva färdigheter hos personer med hjärnproblematik. Även Lifestyle Redesign rekommenderades som ett bra hjälpmedel då man jobbar med målgruppen unga arbetslösa.

Joidenkin kanssa ollaan tehty lukujärjestystä tai piirretty esimerkiksi fläppitaululle et mitä kaikkea on ja minä päivinä, ja keskusteltu et mitä siihen elämään kuuluu ja mimmonen se oma kalenteri tai viikko-aikataulu on. Usein ne haasteet voi olla siellä unen saannissa, et niistä asioista kans jutellaan ja ollaan katsottu just jotain unikoulua tai sitten netistä tietoa siitä että mikä auttaa ylläpitämään sitä rytmiä ja mitkä asiat sitten valvottaa ja näin edelleen...

För att stöda arbetslösa ungas **tidsanvändning** betonade ergoterapeuterna behovet av att stöda i planeringen av dygnsrytmen och rutinerna. Informanterna ansåg man kan uppnå en känsla av egenmakt genom att kunna behärska sin vardag.

Ohjataan meidän ryhmiin [...] siellä idea on, että on sitä päiväohjelmaa säännöllisesti kymmenestä kahteen niin se jo itsesään tukee siihen että jatkossa se rytmi pysyis yllä ja se (nuori) pystyisi semmoiseen normaalimpaan päivärytmiin. Mitä nyt yleensä sit koulu- ja työelämässä vaaditaan.

En informant beskrev vikten av att först diskutera med unga vad hen är färdig att ändra på och göra i sin vardag. Alla informanter konstaterade att utan en inre motivation är det svårt att uppnå en långvarig förändring. Behovet av **att hitta nya arenor i livet var man kan utvecklas** steg fram i intervjuerna. För att kunna upprätthålla eller utveckla sin arbetsförmåga och identitet måste arbetslösa få möjligheter att vara inkluderade i sociala och produktiva sammanhang. En ergoterapeut konstaterade ändå vikten av att kunna knyta den kompetensen man får från verkstaden, gruppen eller terapin till personens vardag för att faktiskt kunna göra en förändring.

När **ergoterapeutens kliniska resonemang** diskuterades kom det fram att det som definierades som specifikt yrkeskunnande hade att göra med aktivitetsanalys, gradering och adaptering av aktivitet, så att den fyller klientens behov och intressen. Ergoterapeuter kan se vilka kompetenser personen behöver för att kunna utföra en viss aktivitet, dessutom kan ergoterapeuten förstå hur personen fungerar med den kompetens hen har. Att handleda gruppterapier ansågs vara ett specialkunnande hos ergoterapeuterna. Referensstöd och konkreta övningarna ansågs fungera väl i rehabiliteringsprocessen. I ergoterapi kan man dessutom öva på aktiviteter i deras naturliga omgivning vilket ergoterapeuterna upplevde mera effektivt än övningar på mottagningen.

Me mietitään sitä et mikä ihmistä motivoi ja mitkä ois niitä hänelle mielekkäitä juttuja siinä arjessa tai missä tahansa jutussa, ja miten hän pystyy sen toiminnan toteuttamaan.

...koska me ymmärretään sitten jollain tasolla sitä toimintaa ja pystytään miettimään että mitkä edellytykset sillä ihmisellä on sen toiminnan tekemiseen. Sen lisäksi ymmärretään sitä että miten se ihminen toimii sillä toimintakyvyllä mikä hänellä on.

Det som också kom fram var det ergoterapeuters sätt att se på produktivitet. Många aktiviteter vara produktiva, inte bara dom som är produktiva på samhällsnivå och ger inkomster. Som ergoterapeut kan man bilda en länk mellan aktiviteter som är meningsfulla för klienten och har ett konkret värde för samhället.

7.4 Att förstärka klientens upplevelse av egenmakt

Ett ämne som upprepades i samtliga intervjuer var betydelsen av ett **terapeutiskt förhållande** och **bekräftelse**. Man betonade närvaro och intresse för klienten som ett sätt att bygga upp förtroende och klientens självförtroende och att unga själva önskar en personlig kontakt, ansikte mot ansikte, i kontrast till många kontakter och förhållanden som uppehålls digitalt. Enligt ergoterapeuterna upplever de unga att de får hjälp av att prata igenom saker och en ergoterapeut påpekar att det ibland känns som om hen i arbetet ersätter föräldrarollen, något många unga saknar. En del behöver uppmuntran, speciellt då det inte går som förväntat, för att fortsätta försöka. Ergoterapeuten kan erbjuda samtalsstöd och hjälpa den unga att reflektera sin situation och göra sina egna beslut. När det gäller unga som har sociala svårigheter kan det kännas tryggare att öva svåra situationer med terapeuten först, innan man tar sig an de verkliga situationerna.

Det terapeutiska förhållandet ligger också som grund för en lyckad bedömning. När brukaren har förtroende för terapeuten kan man ta upp också känsliga saker och utreda orsakerna till brukarens svårigheter grundligare:

Se on aika pitkä se prosessi, jo se toimintaterapeutin ja sen asiakkaan välillä, että löytyy sellainen luottamus että pystyy, että toimintaterapeutille tulee se tila ja hetki löytää niitä asioita juuri siitä yksilöstä, joiden avulla juuri hän pääsee eteenpäin tai jotka juuri häntä pistää jollain tavalla pyörimään. Minä luotan, uskon siihen tosi pitkälti että ei ole olemassa mitään yksittäisiä temppuja mitkä kaikkien kanssa toimii, vaan se on jotenkin se luottamus ja sen terapeutin suhteenkin luominen tosi oleellista, koska se sitten kun asiakas luottaa, niin silloin sieltä päästään puhumaan sellaisistakin asioista mitkä ei ikinä näy missään.

Ergoterapeuten kan också erbjuda unga **möjligheter att pröva nya aktiviteter**. Detta förverkligas ofta genom samarbete med andra verksamheter, då man kan prova på olika fritidsaktiviteter, yrken och gruppverksamheter. Sådana aktiviteter bjuder inte bara på nya upplevelser, utan hjälper också då man kartlägger motivation, intressen och möjligheter. Genom att prova på nya saker kan man lära sig nytt om sig själv och utveckla förståelse om sina förmågor och möjligheter.

...varmaan kokeilla eri asioita, kokeilua ja tutustumista ja pohtimista et mikä on se oikea, itse ajatellen et just nämä pajat mitä täällä kaupungilla on ja monet nuoret niissä käy, on käsityöpaja, puutyöpaja ja maalaustyöpaja, keittiöpaja ja mediatyöpaja, niin niissä eri pajoissa nuoret pääsee kokeilemaan että onko tämä mun juttu.

Genom aktivitetsanalys och anpassning av aktiviteten kan man **möjliggöra upplevelsen av att lyckas** för klienten, och på detta vis utveckla självförtroende, upplevelsen av

kontroll och följaktligen aktivitetskompetens. Det blir också viktigt att man får möjligheter att lyckas och klara sig i sådana förhållanden och aktiviteter som upplevs meningsfulla och relevanta i den aktuella livssituationen. Erfarenheterna skapar bit för bit en bild av vad man kan och hur man klarar sig och bidrar på så sätt till självbilden.

Oman elämän hallinnan taidot on kaiken kaikkiaan meille kaikille ihmisille sellaisia hankalia asioita, minä ainakin koen että ei ne ihan välttämättä ole ihan yksioikaisia, miten minä koen saavani hallinnan siitä omasta elämästä. Mut kyllä ne onnistumisen kokemukset ihan mistä tahansa asiasta, mutta lähinnä niistä mitkä ovat sinulle merkityksellisiä ja tärkeitä ja sellaisia joista on yhdessä sovittu että pyritään tekemään [...] saat sitä hallinnan tunnetta kun olet jossain onnistunu, ja pikkuhiljaa niistä koostuu sitä kokonaisuutta et millä tavalla tämä nyt vaikuttaa kaikkeen.

Ergoterapeuterna använde nya aktiviteter och olika verksamhetsformer också för att lyfta fram utmaningar, **för att medvetandegöra och synliggöra utmaningar**, men också **möjligheter** för de unga själva. Under aktivitet kan man synliggöra och förklara hur vissa svårigheter påverkar aktivitetsutförandet och ge klienten en större insikt i sitt eget handlande. Flera av ergoterapeuterna poängterar att man bör vara positiv och se möjligheterna, men att man också bör vara realistisk. Det underlättar då också att överföra den förståelsen och kunskapen i det dagliga livet.

Se on silloin myös hänelle, se tutkimus, tavallaan aika oleellista tietoa, että tällä tavallako minä toiminkin. Että voi olla semmoisia asioita, että ei ne ihmiset ole itsekään tulleet ajatelleeksi, että "ahaa, ai niin onkin, et mä teen aina tälleen, ja sit siitä on niinku tällainen seuraus".

Många unga har diagnoser och en del utlåtanden från andra professionella, men innebörden av dessa har aldrig förklarats eller öppnats upp för dem. Den unga klienten förstår då inte hur hens diagnos påverkar livet i praktiken:

...mietitään että mitkä asiat on niitä haastavia asioita, niin myös nuori huomaa, että okei, ehkä tämä ei ole minun vahvin puoli, ehkä minun kannattaakin suunnata tänne. Ja tuoda näkyväksi sille nuorelle haasteita ja mahdollisuuksia. Ja aika monet näistä nuorista on käyneet kaiken maailman psykologiset tutkimukset ja tällaiset mutta he eivät itse sisäistä niitä asioita mitä niissä tutkimuksissa on tehty ja lausuntoja mitä sieltä on tullut, niin sitten monen kanssa käydään ihan läpi niitä asioita mitä niissä lausunnoissa on ja selitän niitä ja sitten mietitään miten ne näkyy arjessa, ja sitten nuori ehkä tajuaa.

7.5 Att samarbeta för att utveckla nya tjänster

Ett återkommande resultat i intervjuerna var **samarbetet med andra professioner** -ingen av ergoterapeuterna beskrev att de arbetade fullständigt självständigt. Samarbetet handlade om planeringen av klientens vård, rådfrågning, att styra klienten till andra tjänster eller föra brukarnas talan då man samarbetar med andra professioner. Det är inte

nödvändigt att själv besitta all kunskap eller alla resurser, utan man bör kunna utnyttja andra professioners kunnande och tillsammans planera interventioner:

...Se tapahtuu varmaan aika pitkälti yhteistyössä tuon psykpuolen kautta, heillä on siellä sitten pidempiä terapioida, ja sitten siinä yhteistyössä mietitään, voinko minä esimerkiksi sitten käydä nuoren kanssa eri paikoissa missä on ihmisiä, tutustuttaa nuoria muihin nuoriin, mutta yleensä siinä on se psykpuolikin mukana, aika harvoin on niin että pelkästään toimintaterapia puuttuu siihen... Ja sitten psykpuolella he eivät taas tee sitä, että he liikkuisivat tuolla kaupungilla, niin mun rooli on enemmän sitä et lähdetään ulos, koska mulla on mahdollisuus siihen, että ei tarvitse istua missään toimistolla.

Ergoterapeutens roll i skolvärlden poängteras av fyra av informanterna, som menar att tidigt ingripande i grundskoleåldern kunde förebygga bristande arbetsförmåga och – motivation senare i livscykeln. *"Että heti kun tulee hankaluuksia, oli se mikä vain, niin toimintaterapeutti olisi se kenen puoleen pitäisi kääntyä"*. Förslagen inkluderade förebyggande verksamhet i skolorna både genom bedömning av funktionsförmåga och genom samarbete med studiehandledare och handledning i frågan om yrkesval. Samtliga informanter ansåg att ergoterapeuter kunde ha en större roll i skolvärlden.

Ergoterapeuter kunde också informera och utbilda arbetsgivare och därmed förbättra anställbarheten hos arbetslösa med funktionsnedsättningar. Tre av ergoterapeuterna lyfte fram vikten av uppsökande ungdomsarbete, både som ett arbete som kunde göras av ergoterapeuter, men också som en viktig samarbetspartner.

Ergoterapeuterna vi intervjuade hade också många visioner om **utvecklingen av nya tjänster** och tjänsteformer som skulle passa ergoterapeutens kunnande och där samhället skulle ha större nytta av detta kunnande. En arena där ergoterapeuterna ansåg sig ha mycket att ge var arbetskraftsbyråerna:

Mut sit jos ajatellaan ihan työkkäritasoa, niin mun mielestä työvoimatoimistoissa pitäisi olla ihan ehdottomasti toimintaterapeutti, ja varsinkin nyt kun tulee tämä, et nyt ruvetaan haastattelee niitä (työttömiä) ihmisiä kolmen kuukauden välein, niin niitten pitäisi olla toimintaterapeutteja, koska ne voi myös seurata sitä toimintakykyä: mitä siinä on tapahtunut...siis toki aluksi semmoinen kunnan tutkimus, mutta sitten sen jälkeen myös sitä seuranta, että missä nyt alkaa mättää?

Informanten ansåg att en ergoterapeut har den rätta kunskapen när det gäller att bedöma funktionsförmågan hos arbetssökande, och att regelbundna samtal också kunde ge viktig information vad gäller förändringen i arbets- och funktionsförmåga. Man efterlyste också en tjänst som skulle utveckla och säkra tillgängligheten och användbarheten hos arbetskraftsbyråns och andra institutioners nätsidor och tjänster. Unga borde ha tillgång

till verksamheter och stöd med låg tröskel, såväl i skolvärlden som i det tidiga vuxenlivet. En ergoterapeut identifierade byråkratin som en av de största fallgroparna för unga:

Yksi aika suuri haaste minä kanssa on paljon tekemisissä, on tuo byrokrazia. Varsinkin siis minun omassa työssä se korostuu siten, että mitä sitten jos ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi, niin mitä velvoitteita siinä on ja miten niitä tukia haetaan ja miten ne virastot keskusteleo keskenään ja keskusteleeko ollenkaan.

Unga har många gånger svårt att gestalta hur man ansöker och anmäler till olika instanser och vilka dessa är. En annan ergoterapeut efterlyste ett system där en person- eventuellt en ergoterapeut - någon som följer unga genom hela processen och tar hand om att rehabiliteringen är entydig, en person som har personlig kontakt med brukaren, "*sem-moinen kokonaiskuva sillä yhdellä työntekijällä*".

En av informanterna ville framhäva att utvecklingen av någon sorts plattform eller sociala media där man kunde ha kontakt med unga kunde vara nästa steg inom rehabiliteringen, och att ergoterapeuter borde engagera sig i den digitala utvecklingen.

8 RESULTATDISKUSSION

Under hela intervju- och analysprocessen har utgångspunkten varit vår referensram, MoHO och aktivitetsidentitet samt aktivitetskompetens. I följande kapitel kommer vi att diskutera resultaten i förhållande till referensramen och några av de begrepp vi definierat tidigare i arbetet, samt sammanfatta våra resultat.

Ett av resultaten från intervjuundersökningen var att för att få en helhetsbild som innefattar personens identitet, aktivitetsutförande och anpassningsförmåga, behöver man utföra en grundlig bedömning. Bedömningen fick en förvånansvärt framträdande roll i intervjumaterialet, då samtliga informanter poängterade värdet av en grundlig bedömning. Ergoterapeuterna fann det viktigt att noggrant kartlägga också omgivningen och personens bakgrund för att komma till grunden av den problematik klienten presenterar. Trots att informanterna hade olika sätt att utföra bedömningar och kartlägga personens situation, strävade alla till att få en helhetsbild av personen och hans omgivning, och trots att ingen nämnde MoHO som modell, finner vi samma person- och omgivningskomponenter i modellen och bland de bedömningar som MoHO gett upphov till, t.ex.

OSA, Occupational Self-Assesment, och OPHI, Occupational Performance History Interview (Kielhofner 2008 s. 246f)

Då man kartlägger miljön ser man inte heller enbart på den fysiska omgivningen, utan miljöfaktorer omfattar såväl kulturell, social och institutionell, politisk och ekonomisk miljö. Ergoterapeuters unika sätt att se på personen som en helhet gör dem därför till en tillgång i rehabiliteringen av unga med mångtydig problematik. Många unga som lider av arbetslöshet har mentala problem som underliggande orsak eller följd av arbetslösheten, och dessutom en bakgrund som på något sätt lett till den situationen samt en omgivning som kan försvåra eller stöda dem. Ergoterapeuten är då den professionella som kan ta alla dessa i beaktande.

Vi hade inte som avsikt att fokusera på bedömning i denna undersökning, men eftersom bedömningen ligger som grund för alla interventioner och det framträdde så starkt i alla intervjuer, upplever vi att detta är ett av undersökningens centrala fynd. I dialogen ville flera av våra informanter påpeka att det är i bedömningen och resonandet runt bedömningsresultaten som ergoterapeutens egentliga styrka finns, att kunna se och lyfta fram sådant som för många andra professioner blir obemärkt och koppla ihop dessa med aktivitetsutförandet och personens situation. Ergoterapeuter utför bedömningar i personens verkliga miljö och med hjälp av aktiviteter, och använder förutom bedömningsinstrument också observationsförmåga och sitt resonemang som grundar sig på den breda kunskapen om aktivitet.

Resonemanget ligger också som grund för anpassningen och graderingen av aktiviteter, som ergoterapeuter använder för att utveckla klientens färdigheter och främja utvecklingen av aktivitetsidentitet. De ergoterapeuter som tagit upp känslan av att lyckas hos sina unga arbetslösa klienter, har haft som mål att stärka personens uppfattning av de egna förmågorna. Denna erfarenhet och upplevelse ligger tillsammans med de internaliserade rollerna och upplevelsen av mening som grund för aktivitetsidentitet. Identiteten består av upplevelsen av sin egen person och viljan att utvecklas utgående från de upplevelser man har från olika aktiviteter och roller (Kielhofner 2008 s 106). Detta bekräftar även de slutsatser Carlier et al (2014) presenterat och som till en del fungerat som bakgrund för detta examensarbete. Genom att ge klienter möjligheter att utforska nya

roller och aktiviteter genom olika verksamheter ger man alltså klienten möjligheter att utveckla upplevelsen av de egna förmågorna och bidra till att klargöra för klienten i vilken riktning och på vilket område hen vill utvecklas, d.v.s. bidrar till formandet av klientens aktivitetsidentitet. Det ansågs också viktigt att man i terapin ägnade sig åt aktiviteter som var meningsfulla och relevanta för klienten i den aktuella livssituationen, att personen kunde utveckla sin kompetens i aktiviteter som är viktiga för denne, som exempelvis arbetssökning eller hushållsarbete. Även detta går hand i hand med hur Kielhofner (2008 s.106) beskriver att aktivitetsidentiteten utvecklas utifrån personens värderingar.

Aktivitetskompetensen, som beskriven tidigare i arbetet, är den grad i vilken personen förmår uttrycka sin aktivitetsidentitet och handla utgående från den. Kompetensen innefattar uppfyllandet av roller, utförandet och upprätthållandet av rutiner, engagemang i aktiviteter som blir viktiga för personen och strävan att uppfylla sina livsmål (Kielhofner 2008 s 107). Vi inser att många av de interventioner ergoterapeuterna beskrev handlar om att återupprätta aktivitetskompetensen, exempelvis kategorier så som tidsanvändning och att utveckla färdigheter som behövs för att uppnå de egna målen. Kielhofner menar också att kompetensen att ge uttryck för identiteten i olika sammanhang leder till adaptation, d.v.s. anpassning, som är personens svar på de krav omgivningen ställer (Kielhofner 2008 s.107 f). Arbetslöshet- förlust av arbetarrollen, inkomst, sociala förhållanden och framtidsutsikter- är ett exempel på sådana krav. När unga arbetslösa får stöd i att exempelvis upprätthålla rutiner och stärka upplevelsen av de egna förmågorna, får de redskap till att anpassa sig till sin livssituation och jobba mot nya mål i livet.

Rollbildningen var enligt våra informanter svårare att greppa och stöda, och få av de intervjuade ergoterapeuterna gav ett direkt svar på denna fråga. Eftersom MoHO är en väletablerad modell inom ergoterapin hade vi utgått från att detta för modellen centrala begrepp skulle vara bekant för informanterna, men trots att alla verkade förstå innebörden av begreppet kunde de inte svara på hur man som ergoterapeut kunde stöda rollbildning, utöver samtalsstöd och reflektion över klientens roller och livssituation. Däremot beskrev flera interventioner som stödde rollbildning, utan att de verkade medvetna om att det var en roll de stödde i aktiviteten. Detta kan bero på att rollerna består av den känslan av mening och de värderingar personer har, vilket i sin tur var väldigt framträ-

dande i dialogen med ergoterapeuterna. De tänkte alltså inte på själva rollerna, utan på de underliggande komponenterna, mening, värderingar och motivation (Kielhofner 2008 s. 60–62). I terapin utgick i de flesta fall från klientens motivation, inte samhällets värderingar vad gäller arbete och arbetslöshet. Aktivitetens produktiva karaktär diskuterades, eftersom ergoterapeuterna ansåg sig ha en annan syn på produktivitet än samhället i allmänhet. Arbetsförmåga var inte heller i fokus, utan ergoterapeuterna menade att arbetsförmågan är en följd av andra komponenter som bidrar till funktionsförmåga, själv-tillit, d.v.s. tro på de egna förmågorna, upplevelse av mening och motivation. Igen inser vi att detta speglar vår tidigare hypotes av aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens som delar av arbetsförmåga.

Som en del av ergoterapeutens arbete med unga arbetslösa med mental ohälsa eller neuropsykiatriska diagnoser nämndes hur man bör synliggöra aktivitetsproblematiken för unga klienter. Vi anser att den förståelse och information som ergoterapeuten kan ge klienter på detta vis bidrar till egenmakt, eller empowerment, som handlar om att ge människor kunskap och medel att själva utvecklas och aktivt engagera sig i sitt eget liv och sin rehabilitering. Ergoterapeutens styrka är då återigen observation och resonemang kring de utmaningar klienten stöter på i det vardagliga livet. Detta arbetssätt påminner om psykoedukation, som är en metod som används speciellt med psykisk ohälsa (Duodecim 2016)

Eftersom samtliga ergoterapeuter beskrev sig använda lokala dagverksamheter, verkstäder och dylik verksamhet för att tillåta klienterna prova på olika aktiviteter och erbjuda dem en struktur att följa i vardagen, behöver vi poängtera att alla informanter var stationerade i städer där det finns sådan verksamhet. En av informanterna utanför den omedelbara huvudstadsregionen uttryckte att det är svårt att hitta passande verksamhet för unga arbetslösa klienter, att alla organisationer som erbjöd något i den riktningen främst riktade sig till äldre vuxna och att de sociala förväntningarna och klientens upplevelse av sin roll i sådana sammanhang blev stora utmaningar. Vi vill gärna ta fasta på detta, eftersom utbudet av sådan verksamhet kan variera stort från ort till ort och många är kortsiktiga projekt och provningar. De flesta av informanterna arbetade i huvudstadsregionen och kunde namnge många verksamheter i intervjusituationen, men läget är troligen helt annat på glesbygden. Detta sätter unga arbetslösa bosatta utanför stadscentrum i ett orättvist läge som snuddar på aktivitetsdeprivation, då man har för få aktiviteter i sin

repertoar (Nilsson & Townsend 2010 s.58). Engagemang i meningsfulla, sociala aktiviteter hör inte enbart stadsborna till.

Ungdomsgarantin innebär att varje ung person säkras *"jobb eller en arbetsprövnings-, studie-, ungdomsverkstads- eller rehabiliteringsplats senast inom tre månader från det att personen blev arbetslös"*, och att unga skall få handledning i dessa ärenden (Ungdomsgaranti 2016a). Garantin i sig kanske uppfylls, men vi ifrågasätter i vilken omfattning ungdomsgarantin stöder arbetsförmåga, speciellt då det gäller ungdomar som får en praktik- eller arbetsplats eller rehabilitering. Ur det perspektiv vi valt och de resultat vi fått i detta arbete stöder motivation, meningsfullhet och positiva erfarenheter arbetsförmåga mer än enbart sysselsättning. Fördelarna med dagverksamhet eller arbetsprövningar är den struktur de ger vardagen och att man lär sig genom aktiviteter, men vi saknar ett holistiskt, personcentrerat tänk i beskrivningen och förverkligandet av ungdomsgarantin. De ergoterapeuter vi intervjuat anser inte heller att unga arbetslösa får tillräcklig handledning i dessa ärenden.

Ett resultat som vi inte hade förväntat oss var hur ergoterapeuterna beskrev att tidigt ingripande och samarbete med skolvärlden och speciellt grundskolan kunde förbygga arbetsförmåga i senare livsskedet. Ergoterapeuter jobbar i och för sig ofta med barn före och under skolåldern, men dessa ergoterapeuter efterlyste specifikt att ergoterapeuter skulle ingå i skolornas elevvård i större utsträckning än i dagens läge. Ett hinder för en sådan tjänst ansågs vara det att ergoterapi är tämligen okänt bland beslutsfattarna och att ergoterapeuter ofta framträder som "pysseltanter". Därför är det viktigt att som ergoterapeut alltid basera sina interventioner på bedömning och forskning och lyfta fram resonemanget bakom interventionerna: varför gör vi detta och hur stöder det personens funktionsförmåga? Speciellt viktigt blir det i dokumentationen av terapin, för att öka andra professioners och beslutsfattarnas förståelse av ergoterapeutens värde.

Det talas ofta om vikten att ingripa i tidigt skede för att motverka t.ex. fattigdomens effekter hos barn. Många barn som växer upp i fattigdom har inte samma möjligheter att delta i aktiviteter med sina jämnåriga eller klara sig i sina studier. Detta kan lätt leda vidare till nedsatt arbetsförmåga och social sårbarhet senare i livet. För att kunna bryta cirkeln av fattigdom borde man satsa på stödåtgärder i dagvården och skolmiljön (Siro-

nen & Saastamoinen 2014 s.22 ff). Ergoterapeuter kunde därför i större omfattning inkluderas i det multiprofessionella teamet i elevvården. Ergoterapeuters specialkunskande inom bedömning och kartläggning kunde vara till stor nytta för att kunna fånga upp de barn som löper risk för att marginaliseras. Det kunde underlätta riktandet av stödåtgärder för sådana barn som inte får det stöd de behöver hemifrån. En del bedömningsinstrument som man kan använda för att bedöma elevens sociala miljö och delaktighet i skolan finns redan. Genom att stöda barnets/ungas delaktighet och självbild i skolmiljön ökar man sannolikheten att eleven fortsätter att studera efter grundskolan (Bonnard & Anaby 2016 s.188 ff).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att ergoterapeuter enligt resultaten i denna undersökning kan stöda aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens hos unga vuxna med mental ohälsa genom grundlig kartläggning och målsättning, genom att möjliggöra grupp-tillhörighet, genom att utveckla färdigheter genom meningsfull aktivitet och genom att förstärka brukarens känsla av egenmakt samt genom multiprofessionellt samarbete och entreprenörskap. Det antagande vi haft om att ergoterapeuter kunde jobba med arbetslösa unga i större utsträckning får också stöd av resultaten.

9 METODDISKUSSION OCH KRITISK GRANSKNING

I detta examensarbete valde vi att göra en semistrukturerad intervju med en tematiserad intervjuguide (bilaga 1) som stöd. Vi följde Kvaales & Brinkmanns (2014 s.144 f) modell av forskningsprocessens sju stadier vid intervjustudie. Vi upplever att valen vi gjort under hela processen har varit fungerande och med stöd från litteraturen har vi kunnat försäkra tillförlitlighet och transparens i arbetet. Vi kunde även ha gjort andra val som eventuellt hade påverkat våra resultat. I följande kapitel kommer vi att föra en metoddiskussion i förhållande till arbetet samt kritiskt granska vårt arbetssätt.

9.1 Urval

Man kan diskutera ifall facebook-inläggen var ett bra sätt att kontakta informanterna. Problem uppstod i och med att vissa ergoterapeuter skrev sina kollegers namn under

inlägget som lades upp i facebook-gruppen. Detta gjordes troligen för att hjälpa oss att hitta flera informanter. Vissa meddelade också om sitt intresse och en del bakgrundsinformation under inlägget, fast vi hade bitt ergoterapeuterna kontakta oss med privat-meddelanden eller via email. Även om grupperna var stängda orsakade detta ett integritetsdilemma på grund av att ergoterapeuternas namn blev synliga för resten av gruppen. Vi hade inte tagit i beaktande att facebook är en plattform som uppmuntrar till spontana kommentarer och fri diskussion. Slutligen deltog ingen av dessa personer i vårt arbete, men ifall de hade gjort det, hade vi haft ett problem gällande etiska aspekter och integritetsskydd. Största delen av informanterna tog slutligen kontakt via TOInet per e-post, vilket är ett tämligen säkert sätt att kontakta personer.

Informanternas bakgrund och arbetserfarenhet påverkade förmodligen resultaten. På grund av att vårt sampel var litet, sex informanter, kommer enskilda åsikter och tankar starkare fram i vårt arbete än om vi haft ett större sampel, även om informanterna tillsammans hade en bred kunskap inom ergoterapins delområden.

9.2 Insamling av material

Vi valde att utföra våra intervjuer som individuella intervjuer. Vi hade en möjlighet att utföra våra intervjuer som fokusgruppintervjuer, men upplevde att dessa intervjuer skulle vara svåra att boka, genomföra och transkribera, särskilt med tanke på skribenternas brist på erfarenhet i intervjusituationer. Intervjun kunde också utförts som en temaintervju. Vi upplever ändå att valen vi gjorde gällande intervjuformen var de mest passande för oss. Vi skulle inte ha haft tillräcklig erfarenhet av intervjusituationer för att utföra en grupp- eller temaintervju som hade gett svar på våra forskningsfrågor. Dessutom fanns det en risk att någon av informanterna inte hade blivit hörd eller inte velat framföra sina åsikter och uppfattningar i en grupsituation (Eskola & Suoranta 1998 s. 94 ff). Ifall vi hade varit mera erfarna intervjuare hade vi kunnat tänka oss att använda en annan intervjumetod än den vi nu valde. Vi upplever ändå inte att resultaten skulle ha påverkats nämnvärt genom valet av en annan intervjumetod. Genom individuella intervjuer fick vi svar på det vi var ute efter: realistiska, användbara och genomförbara åtgärder.

9.3 Intervjuanalys

I transkriberingsskedet var det till en viss mån frågan om tolkning av materialet.

Innehållet i intervjuerna abstraherades delvis vid inspelning eftersom man i en utskrift går miste om icke-verbala budskap så som kroppsspråk, gester, ögonkontakt. Utskrift av inspelningen ledde till ytterligare abstrahering genom bortfall av tonfall, pauser och icke-språkliga verbala uttryck som t.ex. suckar. Man kan inte transkribera intervjuer ord för ord utan att texten saknar en del av det innehåll informanten och intervjuaren velat förmedla i intervjusituationen. Därmed förutsätter en lyckad transkribering alltid någon form av tolkning eller omformning så att det muntliga budskapet förmedlas även i texten (Kvale & Brinkmann 2014 s.217 ff). Vi strävade till att i detta arbete göra så tydliga och ordagranna utskrifter som möjligt. Man kunde ha ökat tillförlitligheten ifall båda skribenterna hade gjort sin egen utskrift som sedan hade jämförts. Skillnaden mellan de olika utskrifterna hade varit därmed varit lätta att överskåda och diskuteras (Kvale & Brinkmann 2014 s.224 ff). På grund av tidsramarna valde vi ändå att transkribera var sin del och sedan granska den andras utskrift genom att läsa materialet, lyssna på intervjun och markera möjliga skillnader i tolkningen.

När analysen utfördes, valde vi att ta med material från den transkriberade datan till själva resultatredovisningen som svarade på våra forskningsfrågor och syfte. Här har det kunnat ske tolkningar även om vi strävat mot att vara objektiva. För att processen ska vara så transparent som möjlig för läsaren gjordes en tabell av det insamlade materialet. Detta gjordes för att läsaren skulle kunna se från vilka reducerade enheter vi formade de teman som utgör resultatet för hela arbetet.

Analysens arbetsskeden, d.v.s. val av enheter, kodning, kategorisering och tematisering sparades i ett avskilda dokument för att vi skulle kunna gå tillbaka för att kontrollera och vid behov göra om något arbetsskede. Denna möjlighet utnyttjades också. Utan denna åtgärd kunde information ha gått förlorad när vi diskuterade och gjorde om något skede.

9.4 Arbetets trovärdighet, tillförlitlighet och generaliserbarhet

Med verifiering avses fastställningen av resultatens trovärdighet, tillförlitlighet och generaliserbarhet. (Kvale & Brinkmann 2014 s.144).

Forskningens tillförlitlighet handlar om fall liknande resultat är sannolika att uppnås av andra forskare vid en annan tidpunkt (Kvale & Brinkmann 2014 s.295 f). Eftersom vårt arbete anknyter starkt till det aktuella samhälls- och arbetsmarknadsläget, kan vi fråga oss ifall man kunde få liknande resultat vid andra tidpunkter. Verkligheten är att dessa resultat eventuellt har formats mycket av politiken, ekonomin och samhällsdebatten som pågår under processen för detta arbete, samt informanternas personliga erfarenheter.

Genom att ifrågasätta forskningsfrågorna och huruvida vi har lyckats svara på dem, försäkras vi oss om att vårt resultat är så hållbart och giltigt som möjligt (Kvale & Brinkmann 2014 s.296 f). Vi anser att våra forskningsfrågor är väl underbyggda av bakgrunden och teorin. Arbetsförmåga härleds i vår bakgrund till aktivitetskompetens och aktivitetsidentitet, som förklaras av referensramen, och dessa operationaliseras vidare i våra intervjufrågor för att ge svar på forskningsfrågorna.

För att utvärdera resultatens tillförlitlighet, måste intervjufrågorna granskas för att se ifall de är ledande eller ifall vi gjort felaktiga tolkningar i analysen (Jacobsen 2007 s.304). Vi upplever att frågorna gick bra att tillämpa i de olika intervjusituationerna och att de inte var ledande utan öppna. Se bilaga 1.

Om resultaten är generaliserbara betyder det att man kan anta att resultaten är relevant och sant även i andra kontexter, t.ex. bland alla ergoterapeuter i Finland. Ett sampel på 6 informanter inte är tillräckligt för att säkra en stor generaliserbarhet. Resultatet speglar i stället främst informanternas personliga erfarenheter, insikter, åsikter och intresse eller utbildning inom området. Det betyder däremot inte att resultatet inte är användbart. (Kvale & Brinkmann 2014 s.310, 313)

10 ETISK REFLEKTION

Det finns vissa styrkor och utmaningar då man är två skribenter. Ifall man delar upp arbetet och inte har klart hur den andra jobbar eller reflekterar, kan kvaliteten på resultatet bli bristfälligt då man koncentrerar sig på olika saker. Olika förväntningar och infallsvinklar för forskningen och själva ämnet kan också påverka resultatet. Vi upplever ändå att den kontinuerliga utvärderingen och reflektionen, som utfördes över det gemensamma arbetet, gav ett mervärde för forskningen och vårt samarbete. Styrkan i vår forskning var att vi jobbade intensivt tillsammans, diskuterade våra val och bestämde arbetsrollerna och uppgifterna i förväg för att försäkra att valen vi gjorde var relevanta med tanke på vårt syfte. Fördelen med att jobba i par är att kunna diskutera varje steg i processen samt granska och utvärdera den andras arbetsinsats. Ifall vi hade jobbat separat hade vi inte haft samma resurser för reflektion och fördjupning inom ämnet, och på grund av tidsramen hade vi inte kunnat gå igenom lika mycket forskning för vår bakgrund eller utföra lika många intervjuer. I själva intervjun hade dessutom många relevanta följdfrågor blivit obesvarade ifall intervjuerna hade utförts av enbart en skribent. Forskningens resultat kunde även ha påverkats ifall vi hade jobbat individuellt i intervju- och analysfasen utan möjlighet att reflektera och diskutera de val vi gjorde. Även om vi delade upp huvudansvaret för utskrivningen av vissa kapitel har alla kapitel formats i samarbete.

Informanterna relaterade intervjufrågorna till sin egen arbetserfarenhet och arbetsplats vilket påverkade resultatet. Därför blev informerat samtycke och att vi kunde säkra informanternas konfidentialitet mycket viktigt för att minimera de personliga konsekvenserna för informanterna (Kvale & Brinkmann 2014 s. 99, 105 & 107). Man kan spekulera ifall informanterna hade kunnat svara mera allmänt ifall intervjuerna inte hade skett på arbetsplatsen utan i en neutral omgivning.

Vi insåg redan i planeringsskedet att det var svårt att ställa sig helt objektiv till denna undersökning, eftersom vi har vissa förväntningar på resultat. Även våra informanter kunde ha sådana förväntningar och det kunde ha påverkat deras insats i undersökningen (Kvale & Brinkmann 2014 s.291 f).

I vår undersökning låter vi ergoterapeuterna, som har en insikt i både teorin och i klienternas behov, få sin röst hörd. Våra informanter deltog frivilligt och av eget initiativ i vår undersökning, en del poängterade dessutom skilt att de känner att det är viktigt att delta i undersökningar som sker på fältet för att kunna utveckla yrket. Vi fick en stark känsla över att det finns vilja i inom ergoterapeuterna att utveckla ergoterapin och att sprida ordet om vad allt en ergoterapeut egentligen kan jobba med.

För att försäkra oss för ett god och etiskt hållbar forskning, har vi noggrant följt Forskningsetiska delegationens (2012) riktlinjer för en god vetenskaplig praxis.

11 REKOMMENDATIONER FÖR PRAXIS

Utgående från resultaten i examensarbetet rekommenderar vi att ergoterapeuter använder följande metoder för att främja aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens och därigenom arbetsförmåga. Identiteten kan stärkas genom valet av aktiviteter som reflekterar klientens värderingar och antagna roller, och utvecklas genom att ge möjligheter att utforska nya aktivitetsarenor. Ergoterapeuter bör även anpassa aktiviteter för att framkalla upplevelser av framgång och minska erfarenheter av misslyckanden.

Aktivitetskompetensen kan främjas genom att stöda tidsanvändning och färdigheter som behövs i klientens vardag och arbetssökningen. Arenor där ergoterapeuter i större utsträckning kunde förebygga ungdomsarbetslöshet är skolmiljö, ungdomsarbete och tjänster vars syfte är att anställa arbetslösa. För att kunna göra en konkret förändring vad gäller ungdomsarbetslöshet behöver man koncentrera sig vid det förebyggande arbetet samt förenkla och utveckla de tjänstestigarna som redan är i bruk. Aktivitetskompetensen kan och bör stödas redan i tidigt skede för att försäkra att personen har verktyg och funktionsförmåga för att upprätthålla sin arbetsförmåga. Genom att planera tjänsterna så att de stöder personen på ett holistiskt och personcentrerat sätt, har man en möjlighet att uppnå bättre resultat. Det finns ett klart behov för ergoterapeuter inom arbetet för att minska ungdomsarbetslöshet, och därför behöver nya tjänster formas för införa det holistiska och aktivitetsbaserade arbetssättet i större utbredning.

Inom ungdomsarbete behövs ergoterapeuter för att synliggöra styrkor och möjligheter hos unga och bedöma vilka färdigheter personer behöver utveckla för att öka sin arbetsförmåga. Att gradera och adaptera aktiviteter så att de blir möjliga oberoende funktionsvariation blir viktigt i alla skeden, från förebyggande arbete till direkta ingripandet, för att möjliggöra känslan av att man behärskar aktiviteten. Genom att samarbeta med arbetsgivarna kan ergoterapeuter förklara och synliggöra vad arbetsökaren klarar av och hurdan stöd hen möjligen behöver för att kunna utföra sitt arbete. Detta skulle även öka anställbarheten hos unga långtidsarbetslösa och unga arbetslösa med mental ohälsa.

Figur 10.1 Rekommendationer för praxis

För att ergoterapi skall kunna erbjudas i ett tidigt skede då man misstänker nedsatt funktionsförmåga behöver ergoterapi marknadsföras effektivare inte bara inom hälso- och sjukvården, utan bredare- inom småbarnspedagogik, bildning och det sociala området. Även arbetsgivare kunde ha nytta av en viss insikt i vad ergoterapeuter kan erbjuda när det gäller att stöda arbetsförmåga. Ansvar för denna informationsspridning faller på läroanstalterna, ergoterapistuderande och ergoterapeuterna själva. Ergoterapeuter be-

höver lyfta fram sina kunskaper, klargöra sin kompetens för andra professioner och motivera sitt arbete med den kunskap som ligger bakom.

12 VIDARE FORSKNING

I vår undersökning kom det fram att ergoterapeuterna önskade att man kunde koncentrera sig i större utsträckning på det förebyggande arbetet vad gäller arbetslöshet och mental ohälsa. Även om många av våra informanter hade idéer angående hurdant stöd man kunde erbjuda för att förebygga arbetslöshet, uppfattades att mera konkret information borde finnas inom detta område. Därför rekommenderar vi som vidare forskning att undersöka hur man kunde i praktiken implementera ergoterapitjänster i t.ex. skolmiljön för att förebygga arbetsförmåga hos unga vuxna.

KÄLLOR

- Arbesman Marian & Logsdon Dana. 2011, Occupational Therapy Interventions for Employment and Education for Adults With Serious Mental Illness: A Systematic Review. *American Journal of Occupational Therapy* 2011 vol 65: 11, s. 238-246. Tillgänglig: <http://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1853033&resultClick=3> Hämtad 31.11.2016.
- Arcada. 2016, Årsberättelse, *Forskning*. Tillgänglig: <http://arsberattelse.arcada.fi/2015/forskning/>. Hämtad 27.10.2016
- Argentzell Elisabeth, Håkansson Carita & Eklund Mona. 2012, Experience of meaning in everyday occupations among unemployed people with severe mental illness. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 2012; 19 s.49-58. Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad 25.10.2015.
- Biggs David, Hovey Nicola, Tyson Philip & MacDonald Sophie. 2010, Employer and employment agency attitudes towards employing individuals with mental health needs. *Journal of mental Health* 2010, vol 19 :6 s. 509-516. Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad 25.10.2016.
- Björklund Ove, Söderlund Maud, Nyström Lisbeth & Häggström Elisabeth. 2015. Unemployment and Health: Experiences Narrated by Young Finnish Men. *American Journal of Men's Health* 2015 vol 9:1 s. 76-85. PubMed. Hämtad 31.10.2016.
- Blair, Sheena E.E; Hume, Clephane A. & Creek, Jennifer. Kap 2. s. 17-28. Occupational perspectives on mental health and well-being. Creek, Jennifer & Lougher, Lesley. *Occupational therapy and mental health*. Upplaga 4:1. Elsevier, Philadelphia. 601s.
- Bonnard, Madeleine & Anaby, Dana. 2016. Enabling participation of students through school-based occupational therapy services: Towards a broader scope of practice. *British Journal of Occupational Therapy*. 79:3 188-192.
- Carlier B.E, Schuring M & van Lenthe F.J & Burdof A. 2014. Influence of Health on Job-Search Behavior and Re-employment: The Role of Job-Search Cognitions and Coping Resources. *Journal of Occupational Rehabilitation* 2014, vol 24 s.670-679 Tillgänglig: PubMed. Hämtad 31.10.2016.
- Dunderfelt, Tony. 2011, *Elämänkaaripsykologia*. 9:e upplagan. Borgå: WSOY. 294 s.
- Duodecim. 2016. Koulutuksellinen terapia (psykoedukaatio) skitsofrenian hoidossa. *Käypä Hoito*. Tillgänglig: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=nak02540> Hämtad 20.3.2017

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998, *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 6:e upplagan. Jyväskylä: Vastapaino. 266 s.
- Evans- Lacko Sara, Knapp Martin, McCrone Paul, Thornicroft Graham & Montabai Ramin. 2013, The Mental Health Consequences of the Recession: Economic Hardship and Employment of People with Mental Health Problems in 27 European Countries. *Plos One* 2013 vol 8:7 s.1-7 Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad 24.10.2016.
- Erlandsson, Lena-Karin & Persson, Dennis. 2014. *ValMO-modellen Ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi*. Lund: Studentlitteratur. 125s.
- Forskningsetiska delegationen. 2012. *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. S.40. Tillgänglig: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Hämtad 25.10.2016.
- Freidl Wolfgang, Fazekas Christian, Raml Reinhard, Pretis Manfred & Feistritzer Gert. 2007, Perceived social justice, long-term unemployment and health. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2007 vol 42 s. 547-553 Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad 25.10.2016.
- Gewurtz Rebecca & Kirsh Bonnie. 2007, How consumers of mental health services come to understand their potential for work: Doing and becoming revisited. *Canadian Journal of Occupational Therapy* 2012, vol 74: 3 s. 193-207. Tillgänglig: Sage Journals. Hämtad 24.10.2016.
- Harris Lynne, Matthews Lynda, Penrose-Wall Jonine, Alam Ashraful & Jarowski Alison. 2013, Perspectives on barriers to employment for job seekers with mental illness and additional substance-use problems. *Health and Social Care* 2013 vol 22: 1 s. 67-77. Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad: 24.10.2016.
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring- Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. Upplaga 1:5. 316 s.
- Karlsson, Nina & Wahlbeck, Kristian. 2010, Från reformintention till praxis: *Mentalvårdens utveckling i Finland efter år 1990*. THL. Tillgänglig: <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/79925/d0d504f0-d878-4a19-97b3-e3b060f9b09a.pdf?sequence=1> Hämtad 12.12.2016.
- Kielhofner Gary. 2008. *A Model of Human Occupation: Theory and Application*. Fourth edition. Lippincott Williams & Wilkins, Baltimore. 565 s.
- Kvale Steinar & Brinkmann Svend. 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. Upplaga 3:1. 412 s.
- Melén Daniel. 2009. Med arbetsförmåga, utan anställningsbarhet. *Socialmedicinsk tidskrift* vol 3. s. 229-237. Tillgänglig: SweMed+. Hämtad 1.11.2016.

- Mieli 2016. *Psykisk ohälsa*. Föreningen för mental hälsa i Finland. Tillgänglig: <http://www.mielenterveysseura.fi/sv/f%C3%B6rstasidan/psykisk-h%C3%A4lsa/psykisk-oh%C3%A4lsa> Hämtad 20.3.2017
- Newton Scanlan Harris, Bundy Anita & Matthews, Lynda. 2011, Promoting wellbeing in young unemployed adults: The importance of identifying meaningful patterns of time use. *Australian Occupational Therapy Journal* 2011 vol 58 s. 111-119. Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad 25.10.2016.
- Nilsson Ingeborg & Townsend Elisabeth. Occupational Justice. Bridging theory and Practice. 2010. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 17:1 s.57-63. Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad 7.11.2016.
- Nordenfelt Lennart. 2009. Begreppet arbetsförmåga. *Socialmedicinsk tidskrift* vol 3 s.220-228. Tillgänglig: SweMed+. Hämtad 1.11.2016.
- Nuorten Ystävät. 2016. *Toimintaterapia*. Tillgänglig: http://www.nuortenystavat.fi/palvelut/sosiaalinen_kuntoutus_ja_tyollistyminen/toimintaterapia Hämtad 12.12.2016
- OECD Organisation for Economic Co-operation and Development. 2016, *Short-term labour market statistics*. Tillgänglig: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=STLABOUR> Hämtad 26.10.2016.
- Schene Aart, Koeter Maarten, Kikkert Martijn, Swinkels Jan & McCrone Paul. 2007, Adjuvant occupational therapy for work-related major depression works: randomized trial including economic evaluation. *Psychological Medicine* 2007 vol 37 s. 351-362. Tillgänglig: https://www.researchgate.net/profile/Martijn_Kikkert/publication/6686219_Adjuvant_occupational_therapy_for_work-related_major_depression_works_Randomized_trial_including_economic_evaluation/links/09e41508fca7c9b1c7000000.pdf Hämtad 2.11.2016.
- Sironen, Jiri & Saastamoinen, Ulla. 2014, Köyhyys- Syitä ja seurauksia. *Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin*. Helsinki. Tillgänglig: <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2014/11/Köyhyys-syitä-ja-seurauksia-verkkoversio.pdf> Hämtad: 4.4.2017
- Strandh Mattias, Nilsson Karina, Nordlund Madelene & Hammarström, Anne. 2015, Do open youth employment and youth programs leave the same mental health scars? - Evidence from a Swedish 27-year cohort study. *BMC Public Health* 2015, Nov 20; 15:1151. Tillgänglig: EBSCO Academic Search Elite. Hämtad: 24.10.2016.
- Söderback Ingrid. 2009, *International Handbook of Occupational Therapy Interventions*. Uppsala: Uppsala University. 536 s.

- Tietoarkisto. 2016, *Aineistohallinnan käsikirja: Tutkittavien informointi*. Tillgänglig: <http://www.fsd.uta.fi/aineistohallinta/fi/tutkittavien-informointi.html#osaIII-informoinnin-osa-alueet> Hämtad: 29.11.2016
- Tietoarkisto 2015, *Aineistohallinnan käsikirja: Fyysinen säilyvyys*. Tillgänglig: <http://www.fsd.uta.fi/aineistohallinta/fi/fyysinen-sailytyys.html> Hämtad: 6.12.2016
- Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli. 2013, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 11:e upplagan, Vanda: Tammi. 182 s.
- Ungdomsgaranti. Arbets- och näringsministeriet. 2016a, Info om ungdomsgaranti. Tillgängligt: http://www.ungdomsgaranti.fi/sv/info_om_ungdomsgaranti Hämtad: 31.10.2016
- Ungdomsgaranti. Arbets- och näringsministeriet. 2016b, *Nätverk och förverkligare*. Tillgängligt: http://www.ungdomsgaranti.fi/sv/info_om_ungdomsgaranti/natverk_och_forverkligare Hämtad 31.10.2016.
- de Vries Gabe & Schene Aart . Reintegration to work of people suffering of depression. I: Söderback Ingrid (red). 2009, *International handbook of occupational therapy interventions*. New York: Springer. 553 s.
- Yuill C. & McMillan I. 2003. Work. S.143-155. Jones Derek, Blair Sheena E.E., Hartery Terry & Jones R. Kenneth. *Sociology & Occupational therapy- An intergrated approach*. Churchill Livinstone, Edinburgh. 194 s.
- World Health Organization, WHO 2014. Mental health: a state of well-being
Tillgänglig: http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en Hämtad: 12.12.2016

BILAGOR

BILAGA 1

Intervjuguide

Introduktionsfrågor:

Hur länge har du jobbat som ergoterapeut?

På vilka områden har du jobbat?

Har du jobbat med unga arbetslösa eller arbetslösa personer?

Vilken sorts problematik har du identifierat/kan du tänka dig att det blir frågan om?

Tänk dig att du jobbar med en ung arbetslös klient:

Beskriv hur ergoterapiprocessen med en ung arbetslös klient kunde se ut?

Forskningsfråga 1: På vilka sätt anser ergoterapeuter att man kunde främja utvecklingen av aktivitetsidentiteten hos unga arbetslösa?

Hur kan du som ergoterapeut hjälpa klienten att hitta meningsfulla aktiviteter?

- Hur går du till väga för att få reda på klientens värderingar och intressen?

Hur anser du att man kunde främja klientens känsla av autonomi och inflytande i sitt eget liv?

På vilka sätt kan du som ergoterapeut hjälpa unga arbetslösa att hitta/skapa nya roller?

Hur kunde man jobba med unga arbetslösa för att hjälpa dem att hitta meningsfulla produktiva aktiviteter i vardagen?

Hur kunde du hjälpa den arbetslösa klienten med tidsanvändningen i vardagen?

- Finns det t.ex. några vardagsrutiner eller vanor som kunde stöda klienten i arbetssökandet? Hur kunde du hjälpa klienten att införa sådana rutiner?

Forskningsfråga 2: På vilka sätt anser ergoterapeuter att man kunde främja utvecklingen av aktivitetskompetens hos unga arbetslösa?

Hur skulle du kunna gå tillväga för att utveckla eller stöda unga arbetslösas uppfattning om sina egna förmågor?

- hur kan man tex upprätthålla yrkesskicklighet eller kunnande?
- motivation för arbetssökandet eller studier?
- tro på sina egna möjligheter t.ex. på arbetsmarknaden?

På vilket sätt kan man stöda personen i att få en känsla av kontroll över den egna livssituationen?

Hur kan du hjälpa att upprätthålla och utveckla sociala färdigheter?

Hur kunde du som ergoterapeut stöda en ung klient i arbetssökningsprocessen?

Konkluderande frågor:

Vad har ergoterapeuter att ge inom förebyggande arbete med unga arbetslösa med tanke på ergoterapeuters specifika yrkeskunskap och – filosofi?

Hur kunde rehabiliteringen av unga arbetslösa eventuellt omstruktureras så att ergoterapeuter kunde nyttja sin kunskap med målgruppen?

Intervjuguide: Finsk version

Alkuun:

Kuinka kauan olet työskennellyt toimintaterapeuttina?

Millä alueilla olet työskennellyt?

Oletko työskennellyt työttömien tai työttömien nuorten parissa?

Oletko huomannut tietynlaisia haasteita tai sudenkuoppia nuorten työttömien keskuudessa/ minkälaisista haasteista arvelet olevan kyse?

Kuvittele että asiakkaasi on nuori työtön:

- Kuvaile miltä toimintaterapiaprosessi nuoren työttömän kanssa voisi näyttää.

Hypoteesi 1: Minkälaisin keinoin toimintaterapeutit arvelevat voivansa tukea nuorten työttömien toiminnallista identiteettiä ja kehitystä?

Miten voit toimintaterapeuttina tukea asiakasta löytämään itselleen merkityksellistä toimintaa?

- Kuinka lähestyt asiakasta kartoittaessasi tämän arvomaailmaa ja mielenkiinnon kohteita?

Millä keinoin voidaan vahvistaa nuoren työttömän itsenäisyyden tunnetta ja kokemusta mahdollisuudesta vaikuttaa omaan arkeensa?

Millä tavoin voit toimintaterapeuttina auttaa nuoria työttömiä löytämään ja luomaan uusia rooleja elämässä?

Kuinka nuoria työttömiä voitaisiin auttaa ja rohkaista löytämään mielekästä tuottavaa toimintaa arkeensa?

Kuinka voisit auttaa työtöntä ajankäyttöön liittyvissä asioissa

- Tuleeko mieleesi esim. joitain erityisiä arjen rutiineja tai tapoja joiden arvelet olevan hyödyksi nuoren työnhaussa? Miten voisit auttaa nuorta asiakasta luomaan näitä rutiineja?

Minkälaisien keinojen kautta toimintaterapeutit kokevat, että työttömiä nuoria voitaisiin kannustaa kehittämään toiminnallista osaamistaan?

Kuinka etenisit tilanteessa jossa tavoitteena on työttömän nuoren minäkuvan vahvistaminen?

- Minkälaisia keinoja on työkyvyn ja käytännön osaamisen ylläpitämiseen?
- Entä henkilön motivaation vahvistaminen työnhaun tai opiskelun suhteen?
- Millä tavoin voidaan saada nuori uskomaan omiin mahdollisuuksiinsa esim. työmarkkinoilla?

Minkälaisin keinoin voidaan auttaa nuorta työtöntä kokemaan että hän pystyy hallitsemaan omaa elämänsä?

Minkälaisin keinoin pystyt toimintaterapeutina tukemaan nuorta sosiaalisten valmiuksien ylläpitämisessä ja kehittämisessä?

Minkälaisin keinoin voisit toimintaterapeutina tukea nuorta työnhaussa?

Yhdistävät kysymykset:

Mitä toimintaterapeutilla on annettavaa ennaltaehkäisevässä työssä nuorten työttömien parissa kun otetaan huomioon toimintaterapeutin erityisosaaminen ja toimintaterapian filosofia?

Millä tavoin nuorten työttömien kuntoutuspalveluita voitaisiin uudelleen jäsentää niin, että toimintaterapeutit voisivat hyödyntää erityisosaamistaan kohderyhmän parissa?

BILAGA 2

Följebrev

Hyvä Toimintaterapeutti!

Olemme toimintaterapeuttiopiskelijoita ammattikorkeakoulu Arcadasta ja teemme opinnäytetyömme PAD- Positive Attitude Development projektin toimeksiantona. Tutkimuksemme tarkoitus on selvittää kuinka toimintaterapeutti voi tukea nuorten työttömien toiminnallista identiteettiä ja toiminnallista pätevyyttä työkyvyn ylläpitämiseksi. Lähestymme teitä koska haluaisimme haastatella toimintaterapeutteja, joilla on näkemys interventioista joita käytetään tai joista olisi hyötyä nuorten työttömien kuntoutuksessa. Haastateltavan ei tarvitse työskennellä kohderyhmän kanssa eikä hänellä tarvitse olla työkokemusta työttömien kuntoutuksesta. Toivomme kuitenkin vähintään kolmen vuoden työkokemusta toimintaterapeutina. Tutkimuksen tulosta voidaan käyttää suunnittelussa miten toimintaterapeutti voi olla osallisena nuorten työttömien kuntoutuspalveluita kehitettäessä.

PAD-projekti toteutetaan Arcadan ja Tallinn Universityn yhteistyönä. Projektin tavoitteena on edesauttaa nuorten työllistymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä ja leimautumista lisäämällä tietoutta nuorten mielenterveysongelmista.

Tavoitteenamme on haastatella yhteensä 6-8 toimintaterapeuttia, haastattelu kestää arviolta 45–60 minuuttia. Haastattelun pääaiheet ovat nuoren työttömän toiminnallisen identiteetin ja toiminnallisen pätevyyden tukeminen esim. ongelmanratkaisukyvyyn, sosiaalisten valmiuksien, rutiinien ja roolien muodostamiseen avulla. Haastattelut toteutetaan tammi-helmikuun aikana pääkaupunkiseudulla ja lähialueilla, joko toimintaterapeutin työpaikalla tai muualla haastatteluun sopivassa tilassa. Kaikki tiedot käsitellään luotta-

muksellisesti ja äänitettyä haastattelumateriaalia käytetään ainoastaan kyseiseen tutkimukseen. Haastatteluun osallistujia ei voi tunnistaa tutkimuksen tuloksien perusteella. Osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää milloin tahansa tutkimuksen aikana

Jos kaipaatte lisätietoja haastattelusta tai haastattelukysymyksistä, vastaamme mielellämme kysymyksiinne. Ilmoittakaa mielenkiinnostanne sähköpostitse tai puhelimitse viimeistään 31.1.2017.

Mandi Petrell

mandi.petrell@arcada.fi

Puh. xxx

Mikaela Sundman

mikaela.sundman@arcada.fi

xxx

Opinnäytetyön ohjaajana toimii toimintaterapian lehtori Marina Arell-Sundberg

marina.arell-sundberg@arcada.fi

Bästa ergoterapeut!

Vi är ergoterapistuderande från Yrkeshögskolan Arcada och skriver vårt examensarbete med syftet att utreda ergoterapeuters uppfattningar om interventioner för att stöda aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens för att upprätthålla arbetsförmåga hos unga arbetslösa. Uppdragsgivare för undersökningen är PAD- Positive Attitude Development. Vi kontaktar er eftersom vi vill intervjua ergoterapeuter som har en uppfattning om vilka interventioner som används eller kunde vara till nytta vid rehabilitering av unga arbetslösa. Informanterna behöver inte ha någon arbetserfarenhet med målgruppen eller rehabilitering av arbetslösa, men vi önskar minst 3 års arbetserfarenhet som ergoterapeut. Undersökningens resultat kan användas exempelvis då man planerar hur ergoterapi kunde användas i rehabiliteringen av unga arbetslösa.

PAD-projektet förverkligas i samarbete mellan Arcada och Tallinn University. Projektets mål är att förbättra unga arbetslösas möjligheter på arbetsmarknaden samt motverka marginalisering och stigmatisering genom ökad kunskap och förståelse om mental ohälsa i samhället.

Vi önskar att intervjua 6-8 ergoterapeuter. Intervjun uppskattas ta 45-60 minuter. Intervjuns huvudteman är hur ergoterapeuten kan främja aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens hos unga arbetslösa genom t.ex roll- och vanebildning, sociala färdigheter, problemlösning och autonomi.. Intervjuerna äger rum i januari och februari i huvudstadsregionen samt närområden, på ergoterapeutens arbetsplats eller något annat lämpligt ställe. Alla uppgifter behandlas konfidentiellt och inspelade intervjumaterialet används enbart till ifrågasvarande undersökning. Deltagarna går inte att identifiera i forskningens resultatredovisning. Deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst.

Ta gärna kontakt om ni önskar mera information om undersökningen eller våra intervjufrågor. Anmälning om intresse att delta per e-post eller telefon senast 31.1.2017

Mandi Petrell

Mikaela Sundman

mandi.petrell@arcada.fi

mikaela.sundman@arcada.fi

Tfn. xxx

xxx

Examensarbetet handleds av Marina Arell-Sundberg, lektor i ergoterapi

marina.arell-sundberg@arcada.fi

BILAGA 3

Suostumus haastatteluun

Allekirjoittanut antaa suostumuksensa haastatteluun. Haastattelussa kerättyä tietoa käytetään ainoastaan Mandi Petrellin ja Mikaela Sundmanin opinnäytetyössä. Olen saanut tietoa tutkimuksen tarkoituksesta ja olen tietoinen haastattelumateriaalin nauhoittamisesta ja litteroinnista. Tiedän että osallistuminen on vapaaehtoista ja että saan keskeyttää osallistumiseni milloin tahansa. Mikäli haastattelumateriaalia on jo ehditty keräämään ennen keskeytystä, voidaan kyseistä materiaalia käyttää opinnäytetyössä.

Haluan osallistua haastatteluun.

En halua osallistua haastatteluun.

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja aika

Samtycke till intervju

Undertecknad ger sitt samtycke till intervju. Materialet som samlas under intervjun används enbart i Mandi Petrells och Mikaela Sundmans examensarbete. Jag har fått information angående forskningens syfte och jag är medveten om att materialet bandas in och transkriberas. Jag är även medveten om att deltagandet är frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande när som helst. Ifall jag avbryter mitt deltagande efter att intervjun börjat kan materialet som redan samlats användas i examensarbetet.

Jag vill delta i intervjun.

Jag vill inte delta i intervjun.

Underskrift och namnförtydligande

Ort och datum

BILAGA 4

Inlägg till Facebook grupper

Etsitään Toimintaterapeutteja tositarkoituksella!

Olemme toimintaterapeuttiopiskelijoita ammattikorkeakoulu Arcadasta ja kirjoitamme opinnäytetyötä aiheena nuorten työttömyys. Opinnäytten tarkoitus on selvittää kuinka toimintaterapeutti voi tukea nuorten työttömien toiminnallista identiteettiä ja toiminnallista pätevyyttä työkyvyn ylläpitämiseksi.

Jos koet että sinulla olisi ajatuksia jaettavaksi, olisimme erittäin kiitollisia mikäli saisimme tulla haastattelemaan sinua. Ei haittaa vaikkei sinulla olisikaan kokemusta nuorten työttömien parissa työskentelystä, riittää että sinulla on kolmen vuoden työkokemus toimintaterapeutin työstä.

Tutkimuksemme toteutetaan PAD-projektin toimeksiantona. PAD-projekti taas toteutetaan Arcadan ja Tallinn Universityn yhteistyönä. PAD-projektin tavoitteena on edesauttaa nuorten työllistymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä ja leimaantumista lisäämällä tietoutta nuorten mielen-terveysongelmista. Opinnäytetyömme tulosta voidaan käyttää suunnitellessa, miten toimintaterapeutti voi olla osallisena nuorten työttömien kuntoutuspalveluita kehitettäessä.

Tavoitteenamme on haastatella yhteensä 6-8 toimintaterapeuttia, haastattelu kestää arviolta 45–60 minuuttia. Haastattelun pääaiheet lähetetään haastateltaville etukäteen. Haastattelut toteutetaan tammi-helmikuun aikana pääkaupunkiseudulla ja lähialueilla. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja äänitettyä haastattelumateriaalia käytetään ainoastaan kyseiseen tutkimukseen. Osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää milloin tahansa tutkimuksen aikana.

Mikäli haluat osallistua tutkimukseemme tai kaipaat lisätietoa, ota rohkeasti yhteyttä meihin joko Facebookin kautta tai klassisesti sähköpostin välityksellä.

Parhain terveisin,

Mandi Petrell & Mikaela Sundman

Mandi.petrell@arcada.fi mikaela.sundman@arcada.fi

Tätä julkaisua saa mielellään jakaa ja linkata eteenpäin kaikille TT-kavereille.

Ergoterapeuter sökes!

Vi är ergoterapistuderande från Yrkeshögskolan Arcada och skriver vårt examensarbete, som handlar om ungdomsarbetslöshet. Syftet med examensarbetet är att utreda ergoterapeuters uppfattningar om interventioner för att stöda aktivitetsidentitet och aktivitetskompetens för att upprätthålla arbetsförmåga hos unga arbetslösa.

I fall du upplever att du har tankar eller åsikter som du vill dela med dig av, skulle vi vara tack-samma över möjligheten att intervjua dig! Du behöver inte ha erfarenhet av att jobba med unga arbetslösa, men vi förutsätter tre års arbetserfarenhet inom ergoterapin.

Uppdragsgivare för undersökningen är PAD- Positive Attitude Development. PAD-projektet förverkligas i samarbete mellan Arcada och Tallinn University. Projektets mål är att förbättra unga

arbetslösas möjligheter på arbetsmarknaden samt motverka marginalisering och stigmatisering genom ökad kunskap och förståelse om mental ohälsa i samhället. Undersökningens resultat kan användas exempelvis då man planerar hur ergoterapi kunde användas i rehabiliteringen av unga arbetslösa.

Vi strävar till att intervjua 6-8 ergoterapeuter. Intervjun uppskattas ta 45-60 minuter. Intervjuns huvudteman skickas till informanterna på förhand. Intervjuerna äger rum i januari och februari i huvudstadsregionen samt närområden. Alla uppgifter behandlas konfidentiellt och det inspelade intervjumaterialet används enbart till ifrågakavande undersökning. Delatagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst.

Om du är intresserad av att delta eller vill veta mera om undersökningen, ta gärna kontakt med oss antingen via Facebook eller med e-post.

Med vänlig hälsning

Mandi Petrell & Mikaela Sundman mandi.petrell@arcada.fi mikaela.sundman@arcada.fi

Inlägget får gärna delas!

BILAGA 5

Tabell över analys

Koder	Kategorier	Teman
<p>Att observera hur klienten fungerar och processar</p> <p>Bedömningen bygger på observationsförmåga, resonemang och användning av aktiviteter</p> <p>Bedömning av funktionsförmåga i aktivitet</p> <p>Att genom aktiviteter kartlägga intressen och värderingar</p>	Observation	
<p>Att kartlägga brukarens helhetsituation och den sociala omgivningen.</p> <p>Beaktande av kulturell bakgrund och kontext som kan vara grunden till funktionsnedsättning</p> <p>Vad är orsaken till att vi är här, vad är klientens bakgrund?</p> <p>Noggrann utredning av bakgrund och bedömning är viktigt för att kunna åtgärda problemet och göra det synligt för klienten</p> <p>Ergoterapeuten har en holistisk bild och kunskapen att utreda och åtgärda orsakerna/ ursprunget till problemet</p>	Bedömning av omgivning	
<p>Individuell bedömning</p> <p>Att utreda intresse med något instrument/formulär</p> <p>COPM och andra fungerar bra när man vill samla generell information om brukaren samt resurserna i stunden</p> <p>Att klientcentrerat kartlägga situationen</p>	Bedömning av personfaktorer	Att kartlägga och ställa upp mål

<p>och varför brukaren inte är i arbetslivet</p> <p>Att kartlägga varför brukaren inte har blivit anställd</p> <p>Kartlägga brukarens livssituation och levnadsvanor</p> <p>Att utreda och åtgärda orsakerna till emotionella reaktioner</p>		
<p>Att lägga upp kort- och långsiktiga mål</p> <p>Att i samarbete fundera vilka saker brukaren är färdig att ändra på</p> <p>Att arbeta i större helheter genom aktivitet Inkludera många målsättningar i samma aktivitet</p> <p>Göra upp mål/plan med klienten, identifiera och åtgärda utmaningar tillsammans</p> <p>Kartlägga situationen och lägga upp målsättningar för terapin, jobba klientcentrerat</p> <p>Kartlägga problemen, göra klara målsättningar och öva upp färdigheter enligt målsättningarna</p> <p>Kartlägga brukarens motivation för livet</p>	<p>Målformulering tillsammans med klienten</p>	
<p>Ett ställe att gå på vardagar för social interaktion</p> <p>I förebyggande arbete skall man betona interventioner som förstärker personens självkänsla och självbild</p> <p>Träffa människor varje dag samt ha meningsfulla aktiviteter</p>	<p>Någonstans att gå där man träffar människor</p>	
<p>Sociala färdigheter skall övas i grupp</p> <p>Grupper som stöder utvecklingen av sociala färdigheter</p> <p>Skapa grupptillhörighet genom gemensam upplevelse av mening, gruppen har</p>		<p>Att möjliggöra grupp-tillhörighet</p>

<p>ett mål som kan vara av produktiv karaktär</p> <p>Gruppterapi</p> <p>Gruppverksamhet som stöder tidsanvändningen i vardagen</p>	<p>Gruppverksamhet</p>	
<p>Möjligheter att öva färdigheter i den verkliga omgivningen, inte bara på mottagningen</p> <p>Brukarna som blir vuxna får ett eget hem och stöd i att bli självständiga</p> <p>Öva på utmanande saker konkret</p> <p>Referensstöd och konkret hjälp med uppgifter</p> <p>Att konkret öva på sådant som känns svårt</p> <p>Att göra upp en lista på plus och minus</p> <p>Utreda intresse med något instrument/formulär, väcka intresse, ge information om olika yrken</p> <p>Att ge hemuppgifter</p> <p>Ge uppgifter för brukaren som hen kan göra och tänka på hemma, fortsätta sen i terapin</p> <p>Rollspel för att öva upp färdigheter</p>	<p>Konkreta övningar</p>	
<p>Öva upp konkreta sociala färdigheter i ergoterapin</p> <p>Social integration i vardagen, planering i samarbete med socialhandledaren</p> <p>Förstärka sociala färdigheter ifall brukaren känner sig spänd</p>	<p>Träning av sociala färdigheter</p>	
<p>Ergoterapeuter kunde stöda mera i själva arbetssökningen</p>	<p>Arbetssökning</p>	<p>Att utveckla färdigheter</p>

<p>Konkret hjälp i arbetssökningen</p> <p>Arbetssökningsövningar</p>		<p>genom aktivitet</p>
<p>Upprätthålla dygnsrytm och rutiner genom att delta i dagverksamhet</p> <p>Analysera, framhäva vikten av rutiner, spjälka rutinerna i handlingar</p> <p>Konkret träning av rutiner och ADL</p> <p>Stöda i planeringen av dygnsrytmen och rutinerna</p> <p>Att behärska sin vardag ger en känsla av egenmakt</p> <p>Vikten av att ordna vardagliga sakerna i skick först genom att fundera vad brukaren är färdig att ändra/göra i sitt liv</p> <p>Vid arbetssökningsprocessen är det viktigt att hålla fast vid vardagliga rutiner och meningsfulla aktiviteter för att upprätthålla arbetsförmågan.</p> <p>Efter grundskolan är det viktigt att ha en plats att gå varje dag</p> <p>Införa rutiner genom aktivitetsengagemang t.ex. dagverksamhet</p>	<p>Tidsanvändning</p>	
<p>Om man jobbar med schizofreni patienter kan ergoterapeuterna skola sig vidare med "scit" tillägsutbildningen</p> <p>CRT kognitiv remediation therapy, övningar av kognitiva färdigheter för patienter med hjärnproblematik Scit-terapi fortsätter med sociala färdighetsträningar i gruppen</p> <p>Lifestyle Redesign som hjälpmedel</p>	<p>Befintliga metoder och program</p>	
<p>Att erbjuda självförverkligande aktiviteter</p>	<p>Kreativa aktiviteter</p>	

<p>Rollspel och konkret övning</p> <p>Drama</p>		
<p>Dagverksamheter är bra men man borde mera tänka på hur man kan förflytta den kompetensen till brukarens vardag</p> <p>Hjälpa brukaren att hitta olika sätt att upprätthålla sin egen arbetsförmåga</p> <p>Uppmuntra brukarna att delta i olika verksamheter under arbetslöshetstiden för att upprätthålla sina sociala färdigheter och arbetsförmåga samt hitta nya synvinklar på saker</p>	<p>Att hitta arenor där man kan utvecklas</p>	
<p>Att spjälka upp ett mål till lämpliga utmaningar och att man bygger upp motet genom hemuppgifter</p> <p>Kombinera personens funktionsförmåga med omgivningens möjligheter/krav</p> <p>Att kombinera aktivitet, klientens intresse och träning/terapi</p> <p>Fundera vilka färdigheter brukaren behöver och sedan fundera hur ergoterapeuten kan hjälpa med dem</p> <p>Ergoterapeutens specialkunnande är att identifiera brukarens aktivitetskompetens och komma på stödåtgärder till problem i aktiviteten</p> <p>Att lära nytt genom aktivitet</p> <p>Träning/utveckling av funktionsförmåga, inte direkt för arbetsförmågans skull</p> <p>Från ergoterapeutisk synvinkel kan många saker vara produktiva, inte bara dom som samhället ser som produktiva</p> <p>I ergoterapi kan man bilda en länk mellan aktiviteter som är meningsfulla för brukaren och har ett konkret värde för samhället</p>	<p>Ergoterapeutens kliniska resonemang</p>	

<p>Ergoterapeuter kan se vilka kompetenser man behöver för att kunna utföra en viss aktivitet, dessutom kan ET:n förstå hur personen fungerar med den kompetens hen har</p>		
<p>Prata och gå igenom saker</p> <p>Först kan man öva upp färdigheter med terapeuten och sedan fortsätta i gruppen</p> <p>Face to face träffar viktiga för unga i rehabiliteringsprocessen</p> <p>Visa intresse för klienten</p> <p>Reflektera över de roller man har och övning av olika roller</p> <p>Stöda brukaren att göra egna beslut angående sitt liv</p> <p>Ibland känns det som om man ersätter föräldrarollen</p> <p>Terapeutiskt förhållande blir viktigare än bedömningsinstrument</p>	<p>Terapeutiskt förhållande</p>	
<p>Betona styrkor och synliggöra dem för brukaren. Uppmuntra. Kan motivera brukaren att söka jobb och gå vidare</p> <p>Att bekräfta klienten</p> <p>Att ge positiv och konstruktiv feedback</p> <p>Stöda upplevelsen av att duga, vara bra på något, göra det synligt och konkret</p> <p>Bekräftelse och uppmuntran</p> <p>Uppmuntra brukaren när hen får negativa nyheter, t.ex. inte får en arbetsplats</p>	<p>Att ge bekräftelse</p>	<p>Att förstärka brukarens känsla av egenmakt</p>
<p>Genom olika aktivitetsgrupper och verkstäder kan unga pröva på olika saker som hjälper i att kartlägga intressen.</p>		

<p>Verksamheter (slöjd, media, konst, handarbete, köksaktiviteter) var unga kan pröva sig fram</p> <p>Introducera möjligheter och pröva på nya aktiviteter olika saker för att kartlägga motivation</p> <p>Pröva, bekanta sig och fundera</p> <p>Att hitta möjligheter och resurser genom att prova olika saker</p>	<p>Att ge möjligheter att pröva på nya aktiviteter</p>	
<p>Öka brukarens upplevelser av att lyckas, kan påverka positivt självkänslan och leda till att söka jobb</p> <p>Pröva på nya saker för att öka självförtroendet</p> <p>Formulera mindre delmål för att undvika misslyckanden</p> <p>Känslan av att lyckas i aktiviteter som är meningsfulla och har en målsättning</p> <p>Känslan av att behärska sin situation, del för del</p> <p>Genom meningsfull aktivitet kan man kartlägga intressen och förstärka brukarens självkänsla genom känslan av att lyckas</p> <p>Möjliggöra känslan av att lyckas samt att synliggöra styrkor och svagheter</p>	<p>Att möjliggöra upplevelsen av att lyckas</p>	
<p>Att synliggöra utmaningar och möjligheter.</p> <p>Att medvetandegöra: hur påverkar detta mig i praktiken?</p> <p>Att se möjligheter, att medvetandegöra och vara realistisk</p> <p>Att förklara utlåtanden för unga och diskutera vad det betyder i vardagen</p> <p>Viktigt att ge information om möjligheter för stöd, informationen når inte allmänheten och tjänsterna är svåra att</p>	<p>Att medvetandegöra och synliggöra utmaningar och möjligheter</p>	

<p>använda</p> <p>Att erbjuda information om möjligheter</p> <p>Vara kreativ i att hitta på aktiviteter som är meningsfulla för brukarna och som möter kraven och kompetensen</p> <p>Utveckla sitt kunnande och bredda sin förståelse av olika arbeten</p> <p>Att se möjligheter</p> <p>Att kartlägga, synliggöra olika aktivitetsmöjligheter</p> <p>Terapi grundar sig på bedömning av förmåga, styrkor och svagheter: kartläggning och bedömning väldigt viktiga</p>		
<p>Bedömning och uppföljning av funktionsförmåga hos arbetslösa genom Arbetskraftsbyrån</p> <p>Förebyggande verksamhet i skolvärlden</p> <p>Gruppverksamhet för allt yngre, långsiktig verksamhet i stället för kortsiktiga projekt</p> <p>I Arbetskraftsbyrån borde man ha en person som funderar på tjänstens användbarhet</p> <p>Att ha någon som följer unga genom hela processen och tar hand om att rehabiliteringen är entydig, en person som har personlig kontakt med brukaren.</p> <p>Tröskeln för att kunna be om hjälp borde vara lägre, fler ställen dit man kan gå och fråga efter hjälp</p> <p>Ergoterapeuter kunde använda sig mera av social media och skapa plattformar för social interaktion/ grupper.</p>	<p>Utveckling av nya tjänster</p>	<p>Samarbete för att utveckla nya tjänster</p>

<p>Att nyttja andra professioners kunskande vid övning av sociala färdigheter</p> <p>Att samarbeta med andra institutioner</p> <p>Att göra samarbete med andra professionella som har ett vårdförhållande med klienten</p> <p>Uppsökande verksamhet blir viktigt för att nå ungdomar</p> <p>Att utbilda och informera arbetsgivare</p> <p>Bredda kunskapen i förhållande till andra professioner</p> <p>Viktigt med tidigt ingripande redan i skolåldern för att undvika nedsatt arbetsförmåga i framtiden</p> <p>Ergoterapeuten kunde ha en större roll i skolvärlden</p> <p>Uppsökande ungdomsarbetare (som kan vara en ergoterapeut) behövs för att hitta de ungdomar som har det jobbigt</p> <p>Samarbete med skolvärlden, att ge information som grund för att välja yrke</p> <p>Planera och utveckla verksamheter för sig själv och utbilda personal</p> <p>Att styra klienter till andra verksamheter och tala för klienten</p> <p>Att styra klienten till andra tjänster/annan verksamhet</p>	<p>Samarbete med andra professioner</p>	
---	---	--